

KARŞILIKSIZ ÇEK SUÇUNDA ETKİN PİŞMANLIK (5941 s. Çek K m. 6/1; 3167 s. Çek K m. 16c)

Effective Remorse in Crime of Bad Check

Doç . Dr. Çetin ARSLAN*

ÖZET

3167 sayılı Çek Kanunu m. 16c/1-a hükmünde, aynı kanunun 8. maddesi gereğince hamilin zararını karşılamak suretiyle “düzeltme hakkı”nı kullanan keşideciye yargılamadan kurtulma olanağı sağlanmış, 4814 s. Kanun’la eklenen 16c maddesiyle, bu hakkın yanı sıra kamu davasının açılmasını engelleyen, düşüren ve cezaı ortadan kaldıran bir neden olarak etkin “pişmanlık hâli” hükme bağlanmıştı. 5941 sayılı Çek Kanunu’nun 5/1. maddesinde tarif edilen karşılıksız çek suçuna özgü olarak, 6. maddenin birinci fıkrasında, failin karşılıksız kalan çek bedelini yasal faiziyle birlikte ödeyerek “*etkin pişmanlık*” göstermesi durumunda hakkında yargılamanın bulunduğu aşamaya göre kamu davasının açılmayacağı, açılmış kamu davasının düşürüleceği veya mahkûm olunan cezanın tüm sonuçları ile ortadan kaldırılacağı hüküm altına alınmıştır. Böylelikle her iki kanun ile tanınan bir olanak olarak etkin pişmanlığın gösterilmesi, -müşteki şikayetinden vazgeçmese bile- karşılıksız çek suçunun failinin cezadan kurtulması sonucunu doğurmaktadır. 5941 sayılı Çek Kanunu m. 6/1 hükmüne göre, etkin pişmanlıktan söz edilebilmesi için, karşılıksız kalan çek bedelinin, 3095 sayılı Kanuni Faiz ve Temerrüt Faizine İlişkin Kanun gereğince ticarî işlerde temerrüt faiz oranı üzerinden hesaplanacak olan faizi ile birlikte tamamen ödenmiş olması gerekmektedir.

Çalışmamızda, eski çekler açısından 3167 sayılı Çek Kanunu’nun uygulanmasına devam ediliyor olması nedeniyle, bu kanunda düzenlenen “düzeltme hakkının kullanılması” (m. 16c/1-a) ve “etkin pişmanlık” (16c) hükümleri de irdelenmiş; 5941 s. Çek K’nın 6/1. maddesinde kaleme alınan “etkin pişmanlık” kurumuna ilişkin “genel açıklamalar”dan sonra “kanundaki düzenleniş şekli” ve “amacı”na yer verilmiş; ardından “kapsamı” geniş yelpazede ele alınmış, daha sonra aşamalarına göre “sonuçları” ayrıntılı olarak incelenmiştir. Genel bir değerlendirme niteliğindeki “sonuç” kısmıyla çalışmamız noktalanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Karşılıksız çek suçu, etkin pişmanlık, çek bedelinin ödenmesi, düzeltme hakkı, ticarî faiz

* Yargıtay Cumhuriyet Savcısı

ABSTRACT

In our study, the concept of effective remorse, which is arranged in articles 8, and 16c/1-a Check Law No. 3167, and article 6/1 Check Law No. 5941 in relation to bad check crime, is examined in detail.

In general, effective remorse is voluntary behaviors of the perpetrator of the crime in order to compensate the results of the crime carried out by him after the completion of the crime.

According to Check Act No. 5941, in order to make (speak of) effective remorse, in accordance with the Law on Interest No.3095 the remaining unpaid portion of the check must be paid in full together with the default interest.

If effective remorse is demonstrated as stipulated in the law, about the defendant, it is decided not to prosecute during the investigation stage, abatement of the case during the prosecution phase, to eliminate the decision with all of its consequences after the finalization of the decision phase.

Keywords: dud check/ bad check crime, effective remorse, honoring a check, the right for correction, commercial interest

GİRİŞ

160

Üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihine göre kanuni ibraz süresi içinde ibraz edildiğinde karşılığının ilgili banka hesabında tam olarak hazır edilmemesi nedeniyle çekle ilgili olarak “karşılıksızdır” işlemi yapıldıktan sonra, söz konusu çek bedelinin hesaba yatırılması veya her hangi bir şekilde ödemede bulunulması karşılıksız çek suçunun oluşmasına engel teşkil etmeyecek, ancak anılan husus etkin pişmanlık hükümlerinin işlenmesi bakımından önemi haiz olacaktır. Teşebbüse (TCK m. 35) elverişli olmaması nedeniyle niteliği itibariyle gönüllü vazgeçme hükümlerinin (TCK m 36) uygulanmasına olanak tanımayan karşılıksız çek suçu¹ bakımından, mülga 3167 sayılı Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkında Kanun’un² 16c madesinin karşılığını

1 3167 s. Çek Kanunu m. 16/1’de, “...yeterli karşılığı bulunmaması nedeniyle kısmen de olsa ödenmeyen çeki keşide etmek” şeklinde tanımlanan suç, doktrinde ve uygulamada “**karşılıksız çek keşide etme suçu**” olarak anılmış ve bu isimle hafızalara yerleşmişti. Aynı suç 5941 s. Çek Kanunu m. 5/1 hükmünde, “...çekte karşılıksızdır işlemi yapılmasına sebebiyet vermek” şeklinde ve daha farklı olarak tanımlanmıştır. Söz konusu suçun tipiklik sınırlarını çizen bu uzun ifade kalıbı, süreklilik arz eden kullanımlarda hiç şüphesiz zorluk yaşatmaktadır. Bu mülhaza ile 5941 s. Çek Kanunu m. 5/1’de tarif edilen suçun “**karşılıksız çek suçu**” olarak zikredilmesinde yarar görmektediriz.

oluşturan 5941 sayılı Çek Kanunu'nun 6/1. maddesinde “*etkin pişmanlık*” kurumunun uygulanmasına olanak sağlanmıştır.

5941 s. Çek Kanunu'nun 5/1. maddesinde tanımlanan karşılıksız çek suçu açısından, anılan fıkra hükmü uyarınca etkin pişmanlıktan söz edebilmek için, karşılıksız kalan çek bedelinin, 4.12.1984 tarihli ve 3095 sayılı Kanuni Faiz ve Temerrüt Faizine İlişkin Kanuna göre ticarî işlerde temerrüt faiz oranı üzerinden hesaplanacak olan faizi ile birlikte tamamen ödenmiş olması gerekmektedir. Etkin pişmanlığın gösterilmesi hâlinde, soruşturma aşamasında cumhuriyet savcısı tarafından kovuşturmaya yer olmadığına, kovuşturma aşamasında mahkeme tarafından davanın düşmesine, mahkûmiyet hükmünün kesinleşmesinden sonra mahkeme tarafından hükmün bütün sonuçlarıyla ortadan kaldırılmasına karar verileceği öngörülmüştür.

Çalışmamızda, eski çekler açısından 3167 sayılı Çek Kanunu'nun uygulanmasına devam ediliyor olması göz ardı edilmeyerek, bu kanunda düzenlenen “düzeltme hakkının kullanılması” (m. 16c/1-a) ve “etkin pişmanlık” (16c) kurumu irdelenmiş; 5941 s. Çek Kanunu'nun 6/1. maddesinde kaleme alınan etkin pişmanlık kurumuna ilişkin “genel açıklamalar”dan sonra “kanundaki düzenleniş şekli” ve “amacı”na yer verilmiş; ardından “kapsamı” geniş yelpazede ele alınmış; daha sonra aşamalara göre “sonuçları” ayrıntılı olarak incelenmiştir. Genel bir değerlendirme niteliğindeki “sonuç” kısmıyla çalışmamız noktalanmıştır.

I- GENEL OLARAK ETKİN PİŞMANLIK

Bir ceza hukuku kurumu olarak “*gönüllü vazgeçme*” (*renunciation from attempt*), 765 s. TCK'nın 61/2. madde hükmünden yola çıkılarak, failin icra hareketlerinin tamamlanmasına kendi iradesiyle (isteyerek) engel olması şeklinde tarif edilmekteydi³. Tanımdan da anlaşılacağı üzere, gönüllü (ihtiyarıyla) vazgeçme ancak *eksik teşebbüs* hâlinde mümkün olabilmekteydi. *Tam teşebbüs* aşamasında söz konusu olan ve failin icra hareketlerine kendi iradesiyle son vermesi veya icra hareketlerini tamamlamasına rağmen neticenin gerçekleşmesine isteyerek engel olması hâline ise “*etkin pişmanlık*” [faal nedamet] (*active repentance*) adı verilmek-

³ **Erra**, Carlo, *Teşebbüste İhtiyarıyla Vazgeçme*, Çev: Sahir Erman, İÜHFİM, C: X, S: 1-2, İstanbul 1944, sh. 679; **Sözüer**, Adem, *Suçta Teşebbüs*, Kazancı Hukuk Yayınları, İstanbul 1994, sh. 235; **Alacakaptan**, Uğur, *Suçun Unsurları*, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları No: 263, Ankara 1970, sh. 61.

teydi⁴. 765 s. TCK'da, etkin pişmanlık ayrıca düzenlenmediğinden, tam teşebbüs hükümlerine göre failin cezalandırılması cihetine gidilmekteydi. 5237 s. TCK'nın "Gönüllü vazgeçme"⁵ kenar başlıklı 36. maddesinde ise failin, suçun icra hareketlerinden gönüllü vazgeçmesi veya kendi çabalarıyla suçun tamamlanmasını ya da neticenin gerçekleşmesini önlemesi hâlinde, teşebbüsten dolayı cezalandırılmayacağı; fakat tamam olan kısım esasen bir suç oluşturduğu takdirde, sadece o suça ait ceza ile cezalandırılacağı ifade edilerek, etkin pişmanlığı da içeren bir düzenlemeye yer verilmiştir⁶. Görüldüğü üzere, gönüllü vazgeçmeye ilişkin yeni düzenlemede iki hipotez mevcuttur. Birincisi, failin "icra hareketlerinden vazgeçmesi"; ikincisi ise, "suçun tamamlanmasını veya sonucun gerçekleşmesini önlemesi" dir. Bu yönüyle söz konusu hükmün, kısmen etkin pişmanlığı da içerecek şekilde kapsamlı bir gönüllü vazgeçme düzenlemesi içerdiği söylenmelidir⁷. Kanun koyucu bu hükmü vazetme gerekçesini; "Suç bütün unsurlarıyla tamamlandıktan sonra örneğin çalınan eşyanın geri ve"rilmesi veya kaçırılan kişinin serbest bırakılması hâllerinde, artık vazgeçme değil etkin pişmanlık söz konusudur. Bazı suçlarla ilgili olarak yapılan düzenlemeler bağlamında özel hükümler olarak etkin pişmanlığa yer verilmesinin daha doğru olacağı düşüncesiyle; Hükümet Tasarısı'nda 'tam teşebbüs' aşamasındaki gönüllü vazgeçme karşılığında kullanılan etkin pişmanlıkla ilgili hüküm, Tasarı metninden çıkarılmıştır." biçiminde ortaya koymuştur: Gerekçede de açıklandığı üzere, 5237 s. TCK'nın bir kısım "özel hükümler"inde (örneğin m. 93, 110, 168, 192, 201, 221, 254, 269, 274, 293)⁸ etkin pişmanlığa yer verilmiştir. Hemen belirte-

⁴ **Bayraktar**, Köksal, *Faal Nedamet*, İÜHFİM, C: 33, S: 3-4, İstanbul 1968, sh. 122 vd; **Yüce**, Turhan Tufan, *Türk Hukuku ile Mukayeseli Olarak İsviçre Ceza Hukukunda Teşebbüs*, AD., S: 5, Mayıs 1957, sh. 483; **Alacakaptan**, Suçun Unsurları, sh. 63; **Saka**, Güngör, *Fikri İctima, İhtiyarıyla Vazgeçme ve Faal Nedamet*, AD, S: 5, Eylül-Ekim 1988, sh. 96 vd; **Toroşlu**, Nevzat, *Ceza Hukuku*, 7. Baskı, Savaş Yayınları, Ankara Şubat 2005, sh. 196; **Arslan**, Çetin/ **Kayanççek**, Murat, 5941 Sayılı Çek Kanunu Şerhi, Sözkese Matbaacılık Tic. Ltd. Şti., Ankara Temmuz 2010, sh. 763.

⁵ Gönüllü vazgeçme konusunda gbi. bkz. **Demirbaş**, Timur, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 6. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara Kasım 2009, sh. 429-436; **Hakeri**, Hakan, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 8. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara Ekim 2009, sh. 370-380; **Zafer**, Hamide, *Ceza Hukuku Genel Hükümler TCK m. 1-75, Ders Kitabı*, 1. Baskı, Beta Yayınevi, İstanbul Haziran 2010, sh. 303-306.

⁶ **Demirbaş**, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, sh. 435.

⁷ Gönüllü vazgeçmenin hukuki niteliği doktrinde tartışılabilir olmakla birlikte baskın görüş "kişisel cezasızlık nedeni olduğu" yönündedir (bkz. **Öztürk**, Bahri/ **Erdem**, Mustafa Ruhan, *Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku*, 10. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara Mayıs 2008, sh. 293).

⁸ **Artuk**, Mehmet Emin/ **Gökçen**, Ahmet/ **Yenidünya**, A. Caner, 5237 Sayılı Yeni TCK'ya Göre Hazırlanmış Ceza Hukuku Genel Hükümler C: I, 2. Baskı, Turhan Kitabevi Yayınları, Ankara Nisan 2006, sh. 794; **Özgenç**, İzzet, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 5. Baskı, Seçkin Yayınevi,

lim ki buraya kadar açılımını yaptığımız failin suçun tamamlanması ve neticenin gerçekleşmesini önlemek şeklindeki gönüllü vazgeçmesini, TCK'nın özel hükümlerinde kaleme alınmış bulunan, tamamlanmasından sonra suçun zararlı veya tehlikeli etkilerini ortadan kaldırmak veya hafifletmek için aktif bir çaba içine girmeyi gerektiren suç sonrası etkin pişmanlığı birbirine karıştırmamak gerekir⁹. Zira geniş anlamı ile değerlendirildiğinde ve görünüşü nazara alındığında etkin pişmanlığı, "**suçun tamamlanmasından önceki**" (yeni düzenlemede gönüllü vazgeçme kapsamında) ve "**suçun tamamlanmasından sonraki**" (yeni düzenlemede gönüllü vazgeçme kapsamında değil) pişmanlık olarak ikiye ayırmak mümkündür¹⁰. Deyim yerinde ise, etkin pişmanlık gönüllü vazgeçmenin tamamlanmış suçlardaki görünüm şekli olarak nitelendirilebilir. Kural olarak etkin pişmanlığın ceza sorumluluğu üzerinde bir etkisi yoktur. Dolayısıyla etkin pişmanlık da haksızlığın unsurları ve kusurluluk dışında yer alır¹¹. Bununla birlikte TCK'nın özel hükümlerinde ve ağırlıklı olarak mala karşı suçlarda düzenlenen etkin pişmanlık, bazen **cezayı kaldıran**, bazen de **indirim** yapılmak suretiyle cezanın azaltılmasını öngören **şahsî bir sebep** olarak kabul edilmiştir¹². Böylelikle söz konusu suç tiplerinin önemli bölümünde eylem tamamlanmasına rağmen etkin pişmanlık gündeme gelmektedir. O hâlde öncelikle özel hükümlere bakılacaktır, eğer orada etkin pişmanlığa ilişkin hüküm yoksa genel nitelikteki 36. madde uygulama alanı bulacaktır.¹³

5941 s. Çek Kanunu'nun 5/1. maddesinde tanımlanan karşılıksız çek suçunun niteliğinden kaynaklanan nedenle, TCK'nın 36. maddesinde düzenlenen gönüllü vazgeçme hükmünün uygulanma alanı bulması güçtür. Fakat bu genel hükme rağmen gerek 5237 s. TCK'nın özel hükümlerinde, gerek bazı özel ceza yasalarında suç tamamlandıktan sonra da etkin pişmanlık öngören düzenlemelere rastlanılmaktadır ki hiç şüphesiz 5941

Ankara Ağustos 2010, sh. 432 dn. 877; **Hakeri**, Ceza Hukuku Genel Hükümler, sh. 380; **Saka**, Faal Nedamet, sh. 97; **Arslan-Kayanççek**, Çek Kanunu Şerhi, sh. 764.

⁹ **Toroslu**, Ceza Hukuku, sh. 198; **Arslan-Kayanççek**, Çek Kanunu Şerhi, sh. 764.

¹⁰ **Bayraktar**, Faal Nedamet, sh. 126; **Artuk-Gökçen-Yenidünya**, I, sh. 791, 794.

¹¹ **Koca**, Mahmut/ **Üzülmez**, İlhan, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 3. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara Ağustos 2010, sh. 410; **Özgenç**, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, sh. 432.

¹² **Artuk-Gökçen-Yenidünya**, I, sh. 773; **Zafer**, Ceza Hukuku Genel Hükümler, sh. 305; **Özbek**, Veli Özer, Türk Ceza Kanununu Anlamı (Açıklamalı-Gereğçeli-İçtihatlı, Cilt I, Genel Hükümler (Madde 1-75), 4. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara Ocak 2010, sh. 627.

¹³ **Özgenç**'in haklı olarak ifade ettiği gibi, 5237 s. TCK sisteminde "**etkin pişmanlık**", sadece "**suç tamamlandıktan sonra**" belli suçlar bağlamında "**cezayı kaldıran**" veya "**cezada indirim yapılmasını gerektiren şahsî sebep**" olarak kabul edilmiştir [**Özgenç**, İzzet, Türk Ceza Kanunu Gazi Şerhi (Genel Hükümler), 1. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara Eylül 2005, sh. 489].

s. Çek Kanunu'nun 6. maddesi bunun tipik örneklerinden birini oluşturmaktadır.

II. ETKİN PİŞMANLIĞIN GETİRİLİŞ AMACI

Çek Kanunu'nun temel amaçlarından birinin, çek hamillerini korumak ve bunların çekiye bağlı haklarına kavuşmalarını sağlamak olmasına karşın, uygulamada karşılıksız çıkan çek hamillerinin şikayetlerinden vazgeçmek için uğradıkları zararın çok üstünde -astronomik- meblağlar talep ettikleri, çek karşılığı kendilerine ödenmesine rağmen şikayetlerini sürdürmeleri nedeniyle haksız mahkûmiyetlere neden oldukları, keşidecilerin mahkûmiyetten kurtulmak için ikinci bir ödeme yapmak zorunda kaldıkları ve hatta daha da ileri gidilerek şikayetten vazgeçme silahının uygulamada bir dönem deyim yerindeyse şantaj aracı olarak kullanıldığı bilinmektedir. İşte suç sonrası etkin pişmanlığın temel espris, bu sakıncaların önüne geçmektir. Gerek 3167 s. Çek Kanunu ve gerek 5941 s. Çek Kanunu ile karşılıksız çek keşide eden faile tanınan bu olanakla, müşteki şikayetinden vazgeçmese bile kamu davasının veya cezanın düşmesi mümkün olmaktadır.

“Yargılamanın süratle sonuçlanıp, mağdurun alacağını bir an önce alabilmesinin sağlanabilmesi için, 3167 sayılı Kanun'da öngörülen yargılama usulüne ve etkin pişmanlığa ilişkin hükümler, bu suça özgü birer özel hüküm niteliği taşımaktadır. Çekle ilgili alacağın icra kanalıyla ödenmesi veya şikayetçi ile anlaşma suretiyle çek aslının geri alındığının kanıtlanması durumlarında da şikayetçinin yasal hamil sıfatının sona ermiş olması nedeniyle, kamu davasının düşmesine karar verilmesi gerekmektedir. 3167 sayılı Kanun'un 16c maddesindeki sözü edilen düzenlemeye göre çek bedeli, tazminatı ve gecikme zammının ödenmesi ya da icra kanalıyla ödeme suretiyle gerçekleşen tazmin işlemi ya da şikayetçi ile anlaşarak çek aslının geri alınması durumlarında, ceza davasının düşürülmesine ya da kesinleşmiş hükümlerde hükmün bütün cezai sonuçlarıyla birlikte ortadan kaldırılmasına karar verilecek ve böylelikle, sanığın devletle olan tüm cezai ilişkisi sona erecektir.”¹⁴

¹⁴ 10. CD. 23.02.2009, 2009/1268, 2009/2709 [Arslan-Kayanççek, Çek Kanunu Şerhi, sh. 765].

III. ÇEK KANUNU'NA GÖRE DÜZELTME HAKKININ KULLANILMASI VE ETKİN PİŞMANLIK

A. MÜLGA BİR DÜZENLEME OLARAK “DÜZELTME HAKKININ “KULLANILMASI” (3167 s. Çek Kanunu m. 16c/1-a)

3167 s. Çek Kanunu, iyiniyetli olmasına karşın elinde olmayan sebeplerle çeki zamanında ödeyemeyen keşideciye düştüğü kötü durumdan kurtulması için çeşitli fırsatlar sunmuştu. Bu Kanun'un 8. maddesi gereğince “**düzeltilme hakkı**” kullanılmak suretiyle hamilin zararının karşılanmış olması durumunda, karşılıksız çek keşide etme suçu işlenmiş olmakta; yalnızca yargılamadan kurtulma olanağı sağlanmış bulunmaktaydı. Bir başka anlatımla, düzeltme (*régularisation*) hakkı kullanıldığında hamilin şikayet hakkı doğmamaktaydı. Bu da düzeltme hakkının bir “*muhakeme (soruşturma ve kovuşturma) şartı*” olarak kabul edildiği anlamına gelmekteydi¹⁵. Düzeltme hakkı, karşılıksız çek keşide eden keşideciye, çekin karşılıksız olduğunu ibraz ile tespit edilmesinden sonra, kendisi için olumsuz sonuçlar doğuran bu durumu düzeltme olanağı olarak tanımlanmaktaydı. 3167 s. Çek Kanunu m. 7'de, “*İhtar*” kenar başlığı altında “*Yeterli karşılığı bulunmadığı için çeki kısmen veya tamamen ödemeyen muhatap banka, hesap sahibine, kendisine ait bütün çek defterlerini aldığı bankalara geri vermesini, 8 inci maddede öngörülen sürenin bitiminden itibaren on gün içinde iadeli taahhütlü mektupla bildirir.*” denilmekte; “*Düzeltilme hakkı*” kenar başlıklı m. 8 ise, “*Çekte yazılı keşide gününe göre hesaplanacak ibraz süresinin bitim tarihinden itibaren en geç on gün içinde çekin karşılıksız kalan kısmını yüzde on tazminatı ve ibraz tarihinden ödeme gününe kadar geçen süre için 16a maddesine göre hesaplanacak gecikme faizi ile birlikte ödemek suretiyle düzeltme hakkını kullanan, çek keşide etmek hakkını yeniden kazanır.*” hükmünü içermekteydi. Buna göre, ihtar banka tarafından iadeli taahhütlü mektupla yapıl-

¹⁵ Bu yönde Yargıtay kararları ve doktrin görüşleri için bkz. CGK. 06.03.1989, 1989/39, 1989/94; CGK. 25.09.1989, 1989/192, 1989/251 [Arslan-Kayançiçek, Çek Kanunu Şerhi, sh. 765]; Donay, Süheyl, Son Değişiklikler Açısından Çek, 1. Bası, Beta Yayınları, İstanbul Ocak 1986, sh. 124; Göle, Celâl, Çek Hukuku, Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, Ankara 1989, sh. 216-217; Özgen, Eralp, 3167 Sayılı Yasa'nın Uygulanmasında Ceza Hukuku Açısından Ortaya Çıkan Sorunlar ve Öneriler, (in: 3167 Sayılı Çek Kanunu Sempozyumu), BATİDER, C: XV, S: 2 (Özel Sayı), Aralık 1989, sh. 61; Sandal, Asiye Evrim, Karşılıksız Çek Keşide Etme Suçu, AÜSBE, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara 2009, sh. 45.

makta¹⁶, keşideci düzenlediği çekin karşılıksız çıktığını söz konusu bu iadeli taahhütlü mektubunun kendisine tebliği ile öğrenmekteydi.

Düzeltilme ihtarının hukukî niteliği itibariyle “suçun unsuru” mu, “kovuşturma şartı” mı, yoksa “cezalandırabilme şartı”¹⁷ mı olduğu hususunda doktrinde görüş ayrılığı mevcuttu¹⁸. Yargıtay, düzeltme ihtarının suçun unsuru olmadığını, “**kovuşturma şartı**” olduğunu, bu nedenle yasada belirlenen süreden sonra yapılmasının suçu ve şikayet hakkının doğumunu etkilemeyeceğini tereddütsüz kabul etmekteydi¹⁹.

Düzeltilme hakkını kullanma yöntemi 3167 s. Çek Kanunu m. 8’de kaleme alınmıştı. Bu hükme göre, düzeltme ihtarını alan keşideci, ibraz süresinin bitim tarihinden itibaren 10 gün içinde çekin karşılıksız kalan bölümünü % 10 tazminat ve m. 16a gereğince hesaplanan gecikme faiziyle birlikte ödeyerek düzeltme hakkını kullanmış olmaktadır. Hamil, çekin karşılıksız çıkması nedeniyle daha büyük bir zarara uğramış olsa bile düzeltme hakkının kullanılması bakımından karşılıksız kalan miktar ile birlikte sabit oran üzerinden tazminat ve temerrüt faizini ödenmesi yeterli görülmekteydi. Çekin karşılıksız kalan miktarı için zikredilen gecikme faizi, 3167 s. Çek Kanunu’nun 16a maddesi gereğince ibraz tarihinden itibaren, 3095 s. Kanuni Faiz ve Temerrüt Faizine İlişkin Kanuna göre ticarî işlerde temerrüt faizi oranı üzerinden hesaplanmaktaydı. Dolayısıyla düzeltme hakkının kullanılması esnasında çekin karşılıksız kalan tutarı için öngörülen faizin hesabında, TCMB’nin kısa vadeli avanslar için uyguladığı reeskont oranı ölçü alınmaktaydı. Ancak söz konusu faiz oranının kısa vadeli kredi işlemlerine uygulanan reeskont faiz oranından yüksek olması gerekmektedir. Aksi takdirde kısa vadeli kredi işlemlerine uygulanan reeskont faiz oranı esas alınmaktaydı. Fakat hesap sahibinin, çekin karşılıksız kalan kısmını sözü edilen ek ödemelerle birlikte ödemiş olması, hamilin, uğradığı zararın kalan kısmını borçlar hukuku hükümlerine göre istemesine engel teşkil etmemekteydi.

¹⁶ Bankanın bu ihtarı yapmamasının yaptırımı m. 15’te düzenlenmişti. [Ayrıntılı bilgi için bkz. **Arslan-Kayanççek**, Çek Kanunu Şerhi, sh. 766, 1031-1034].

¹⁷ **Hacıoğlu**, Burhan Caner, *Son Yasal Değişiklikler Açısından Karşılıksız Çek Keşide Etme Suçunun Soruşturma ve Kovuşturma Usulü*, AÜEHFD, C: VII, S: 3-4, Aralık 2003, sh. 279.

¹⁸ Düzeltilme hakkının “suçun ön şartı” olduğu görüşü için bkz. **Donay**, 1986, sh. 133; İsbetli bulmadığımız aynı görüşteki bir başka yazar: **Eriş**, Gönen, Açıklamalı- İçtihatlı Uygulamalı Çek Hukuku, 3. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara Eylül 2000, sh. 779.

¹⁹ CGK. 06.03.1989, 1989/39, 1989/94; CGK. 25.09.1989, 1989/192, 1989/251 [Bkz. **Başal**, Koptaran, *3167 Sayılı Kanun Uygulamasında Ceza Hukuku Açısından Ortaya Çıkan Sorunlar*, (in: 3167 Sayılı Çek Kanunu Sempozyumu), BATİDER, C: XV, S: 2 (Özel Sayı), Aralık 1989, sh. 55]; *Aynı yönde: Özgen*, Sorunlar ve Öneriler, sh. 61.

Zikredilen sürenin hesaplanmasında ise, *hafta sonları* ve *tatiller* de sayılmakta, ancak sürenin son günü tatile denk geldiğinde, bitiş anı *tatilden sonraki ilk iş gününe* kaymaktaydı. Ne var ki bankaların keşideciye düzeltme hakkını kullanması için iadeli taahhütlü mektupla ihtar göndermesi zorunluluğu, bankalara büyük külfet yüklemekte ve ayrıca tebligatın yapılıp yapılmadığı, yapılmışsa usule uygun olup olmadığı hususları da çeşitli sorunlara ve bilhassa davaların uzamasına sebebiyet vermektedir. Bu sakıncaların aşılması amacıyla 3167 s. Çek Kanunu'nun 7 ve 8. maddelerinde 4814 s. Kanun ile değişiklik yapılarak, düzeltme hakkının kullanılacağı sürenin hesap sahibine gönderilen ihtarla ilgili olarak başlaması uygulamasına son verilmiş ve söz konusu sürenin ibraz süresinin bitiminden itibaren kendiliğinden işlemeye başlaması olanağı getirilmişti. Bu değişikliği göz önünde bulunduran Yargıtay, haklı olarak karşılıksız çek keşide etme suçunun oluşması için ihtarname gönderilmesinin zorunlu olmadığı yönünde uygulama geliştirmişti:

“3167 sayılı Yasa'nın 16/1. maddesinde hüküm altına alınan karşılıksız çek keşide etme suçunun oluşabilmesi için, TTK'nin 692. ve 693. maddelerinde belirtilen unsurları taşıyan bir çekin aynı Kanun'un 708. maddesinde belirtilen süreler içerisinde muhatap bankaya ya da takas odasına ibrazında kısmen veya tamamen karşılıksız kalması yeterli olup, 08.03.2003 tarih ve 25042 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe giren 4814 sayılı Yasa ile 3167 sayılı Yasa'nın 7. ve 8. maddelerinde yapılan değişiklik sonucu, karşılıksız çek keşide etme suçunun oluşması için *ihtarname gönderilmesinin zorunlu olmadığı* gözetilmeden yerinde olmayan gerekçeyle sanığın beraatına karar verilmesi bozmayı gerektirmiştir.”²⁰

4814 s. Kanun'la 8. maddede yapılan değişiklik sonucu, düzeltme hakkının karşılıksız çekin ibraz tarihini izleyen bir yıl içinde iki defa kullanılabilmesine dair kısıtlama getiren hüküm madde metninden çıkarılmış; böylelikle hesap sahibine, karşılıksız çıkan tüm çekler için süre ve sayısal açıdan bir kısıtlama olmadan düzeltme hakkını kullanabilme imkânı tanınmıştı. Bunun yanı sıra, Kanun'da yapılan değişiklikle 9. maddede, çekin karşılıksız çıkması durumunda muhatap bankanın keşidecinin bilgilerini TCMB'ye bildirmesinden sonra, çek tutarının Kanun'un 16c maddesinde düzenlenen tazminatı ve gecikme faizi ile birlikte “*hamile veya hamile ödenmek üzere muhatap bankaya ödenmesi*” hâlinde, bu durumun

²⁰ 10. CD. 07.12.2009, 2007/22237, 2009/18685; Aynı mealde: 10. CD. 25.01.2010, 2007/19095, 2010/973 [Arslan-Kayanççek, Çek Kanunu Şerhi, sh. 767].

TCMB'ye bildirileceği hususu düzenlenmiş, 8. madde metninden “*hamil adına muhatap bankaya yatırma*” ibaresinin çıkarılmasına paralel bir düzenleme getirilmişti. Böylelikle karşılıksız kalan çek bedeli ve eklerinin haricen, yani muhatap banka dışında hamile ödenmesinin düzeltme hakkının kullanılması sayılıp sayılmayacağı sorunu yasal olarak çözüme kavuşturulmuştu.

“Muhatap bankanın 19.04.2005 ve 04.07.2006 tarihli cevabi yazılarında ‘sanığın Z3392016 seri nolu çeki 23.02.2005 tarihinde *şubeye teslim ettiğini ve düzeltme hakkını kullandığını*’ bildirilmesi karşısında, şikayetçinin yasal hamillik sıfatı, dolayısıyla *şikayet hakkı sona erdiğinden*, sanık hakkındaki kamu davasının 3167 sayılı Kanun’un 16/c ve CMK’nın 223/8. maddeleri uyarınca *düşürülmesine* karar verilmesi gerektiğinin gözetilmemesi bozmayı gerektirmiştir.”²¹

Yüksek Mahkeme ayrıca, mahkeme tarafından sanığın düzeltme hakkını kullanıp kullanmadığı hususunda bilgi istenmesi gerektiğine işarette bulunmuş, aksi takdirde bu eksikliğin bozma nedeni sayılacağını ifade etmiştir:

“Bankanın, gerekçeli kararda da sözü edilen 30.11.2006 tarihli yazısında, 12.12.2005 tarihinde hesaba çek bedeli olan 3.700 TL’nin yatırıldığı belirtilmiş olması karşısında; sanık tarafından 3167 sayılı Kanun’un 8. maddesi gereğince tazminat ve gecikme faizini de ödemek suretiyle düzeltme hakkının kullanılıp kullanılmadığının araştırılması gerekirken, bu yapılmadan eksik araştırmayla yazılı biçimde (düzeltme hakkının kullanılmış olması nedeniyle düşme şeklinde) hüküm kurulması bozmayı gerektirmiştir.”²²

“Muhatap banka olan Türkiye İş Bankası Finike Şubesi’nin 05.11.2004 tarihli yazısında, suça konu çeklerden 3069463 seri numaralı olanı için düzeltme hakkının kullanıldığı belirtilmiş olması karşısında; ödeme hususunun araştırılmasından sonra sanıkların hukuki durumunun belirlenmesi gerektiğinin gözetilmemesi bozmayı gerektirmiştir.”²³

4814 s. Kanun’la 3167 s. Çek Kanunu’na eklenen 16c maddesinin 1. fıkrasının (a) bendine göre, 8. madde uyarınca düzeltme hakkının kullanıl-

²¹ 10. CD. 26.05.2010, 2008/15209, 2010/12472 [Arslan-Kayanççek, Çek Kanunu Şerhi, sh. 767].

²² 10. CD. 25.12.2009, 2009/16731, 2009/19836 [Arslan-Kayanççek, Çek Kanunu Şerhi, sh. 768].

²³ 10. CD. 18.03.2010, 2008/715, 2010/5977 [Arslan-Kayanççek, Çek Kanunu Şerhi, sh. 768].

ması hâlinde ceza davası açılmayacağı hüküm altına alınmıştı. Buna rağmen her nasılsa dava açılmışsa, fail cezalandırılmamakta ve açılan davanın düşme kararıyla sonuçlandırılması cihetine gidilmekteydi.

B.MÜLGA BİR DÜZENLEME OLARAK “ETKİN PİŞMANLIK” (3167 s. Çek Kanunu m. 16c)

1. Kanuni Düzenleme

4814 s. Kanunla 3167 s. Çek Kanunu'na eklenen 16c maddesiyle, 8. maddede düzenlenen düzeltme hakkının kullanılmasının yanı sıra, dava açılmasını engelleyen, davayı düşüren ve cezayı ortadan kaldıran bir neden olarak etkin pişmanlık hâli hükme bağlanmıştı. Böylece düzeltme hakkını herhangi bir nedenle kullanamayan hesap sahibi, bu imkânlardan yararlanarak mevcut durumunu düzeltebilme ve cezai sorumluluktan kurtulma olanağına sahipti. Zikredilen 16c hükmü içerik itibarıyla şu şekildeydi:

“Aşağıda belirtilen koşulların yerine getirilmesi hâlinde ceza davası açılmaz:

a) 8 inci maddeye göre düzeltme hakkının kullanılması,

b) 8 inci maddede belirtilen süre geçtikten sonra ve henüz dava açılmadan önce çek tutarı veya karşılıksız kalan kısmı ile çek tutarına veya karşılıksız kalan kısmına ait yüzde on iki tazminatın ve çekin ibrazından ödeme tarihine kadar geçen süre içinde 16a maddesine göre hesaplanacak gecikme faizinin ödenmesi.

Dava açıldıktan sonra hüküm verilinceye kadar geçen süre içinde, çek tutarı veya karşılıksız kalan kısmı ile çek tutarına veya karşılıksız kalan kısmına ait yüzde on beş tazminatın ve çekin ibrazından ödeme tarihine kadar geçen süre içinde 16a maddesine göre hesaplanacak gecikme faizinin ödenmesi halinde ceza davası düşer.

Hüküm verildikten sonra hüküm kesinleşinceye kadar geçen süre içinde, çek tutarı veya karşılıksız kalan kısmı ile çek tutarına veya karşılıksız kalan kısmına ait yüzde on sekiz tazminatın ve çekin ibrazından ödeme tarihine kadar geçen süre içinde 16a maddesine göre hesaplanacak gecikme faizinin ödenmesi halinde ceza davası düşer.

Hüküm kesinleştikten sonra çek tutarı veya karşılıksız kalan kısmı ile çek tutarına veya karşılıksız kalan kısmına ait yüzde yirmi tazminatın ve çekin ibrazından ödeme tarihine kadar geçen süre içinde 16a maddesine

göre hesaplanacak gecikme faizinin ödenmesi halinde bütün cezai sonuçları ile birlikte hüküm ortadan kalkar.

Yukarıdaki fıkralarda belirtilen ödemeler hamile veya hamile ödenmek üzere muhatap bankaya yapılabilir.”

2. Kapsamı

3167 s. Çek Kanunu'nun 16c maddesinde düzenlenen etkin pişmanlık, suç tamamlandıktan sonra söz konusu olan ve mağdurun (hamilin), suçun işlenmesiyle meydana gelen maddî zararının ödeme zamanı esas alınarak ve fakat yargılamanın aşamalarına göre ödeme kalemlerinde kademeli değişiklik gösterecek şekilde giderilmesini gerektirmekteydi. Anılan maddî zarar; çekin “**karşılıksız kalan miktarı**”, çekin karşılıksız kalan miktarına ait % 10 ilâ % 20 arasında “**tazminat**” (düzeltme hakkının kullanılmamış olması hâlinde dava açılıncaya kadar geçen süre içinde % 12, dava açıldıktan sonra hüküm verilinceye kadar geçen süre içinde % 15, hüküm verildikten sonra kesinleşinceye kadar geçen süre içinde % 18, hüküm kesinleştikten sonra % 20) ve çekin fiili ibraz tarihinden²⁴ ödeme tarihine kadar geçen süre içinde “**gecikme faizi**”ni kapsamaktaydı. Çekin karşılıksız kalan miktarı için gecikme faizi, ibraz tarihinden itibaren 3095 s. Kanun hükümlerine göre ticarî işler için geçerli temerrüt faizi oranı üzerinden hesaplanmaktaydı²⁵. Yinelemek gerekirse, ödeme-

²⁴ Kanunkoyucu 4814 s. Kanunla E-Çek K'da yaptığı değişiklikle, ayrıca ödenecek gecikme faizine ilişkin olarak uygulamada meydana gelen tereddütleri (özellikle Yargıtay'ın hukuk ve ceza dairesleri arasındaki görüş ayrılıklarını) gidermek amacıyla çekin karşılıksız kalan miktarına ilişkin temerrüt faizinin “*ibraz tarihinden*” itibaren işletileceğini ve 3095 s. Faiz K m. 2/2 hükmü uyarınca TCMB'nin kısa vadeli avanslar için (ticarî işlerde) uyguladığı temerrüt faizi oranı üzerinden hesaplanacağını özel olarak düzenleme yoluna gitmişti (E-Çek K m. 16a, 16c). Belirlenen bu oran bir kanun hükmüne dayandığı ve uyulması hâlinde cezai yaptırım uygulanmasına engel oluşturduğu için, örneğin çek üzerindeki bir kayıtlı daha yüksek bir temerrüt faizi kararlaştırılmış olsa bile, ödeme bakımından taraflar arasında kararlaştırılan oran değil, kanunen öngörülen faiz oranı esas alınmaktaydı. Çekin üzerine “*faiz*” yazılamayacağı, yazılmışsa yazılmamış sayılacağını hükme bağlayan TTK'nın 698. maddesinden bu sonucu çıkarmak mümkündü. (Bu konuda bkz. **Arslan-Kayanççek**, Çek Kanunu Şerhi, sh. 769 dn. 2062).

²⁵ Yargıtay 3167 s. Çek Kanunu'nda 4814 s. Kanun'la yapılan değişiklikten önce, çekin karşılıksız çıkması hâlinde, uygulanacak gecikme (temerrüt) faizinin ticarî işlere ilişkin reeskont faizi değil, adı işlere ilişkin yasal faiz olduğu görüşündeydi: “3167 sayılı Yasa'nın 16. maddesinde, keşidecinin suç konusu çekin karşılıksız kalan kısmının % 10 tazminatı ve gecikme faizi ile birlikte ödenmesi hâlinde kamu davasının ortadan kaldırılacağı, gecikme faizinin % 30 olan yasal faiz olduğu, anılan yasadaki uygulama yeri bulunmayan reeskont faizinin esas alınması gerektiğinden bahisle yazılı şekilde karar verilmesi yasaya aykırıdır.” (10. CD. 09.03.1998, 1997/14586, 1998/2100) [Eriş, 2000, sh. 949]. 26.02.2003 t. ve 4814 s. Kanununun 15. maddesiyle E-Çek K'ya eklenen 16a maddesinde; “Çekin karşılıksız kalan miktarı için gecikme faizi, ibraz tarihinden itibaren, 04/12/1984 tarihli ve 3095 sayılı Kanuni Faiz ve Temerrüt Faizine İlişkin Kanuna göre ti-

nin çekin karşılıksız kalan kısmı ile ödeme zamanına göre belirlenen tazminat ve gecikme faizi ile birlikte yapılması şarttı. Bunlardan birinin daha eksikliği failin cezalandırılmasını engelleyememekteydi. Maddenin son fıkrasına göre, belirtilen ödemeler hamile ödenmek üzere muhatap bankaya yapılabileceği gibi, bizzat hamilin kendisine de (haricen) yapılabilmekteydi. Kanunun 9. maddesi uyarınca hamile haricen veya hamile ödenmek üzere bankaya yapılan ödemelerin, ödeme tarihinden itibaren 10 gün içinde muhatap banka tarafından TCMB'ye bildirilmesi gerekmekteydi. Bunun sonucu olarak, harici ödemelerin çek keşide eden hesap sahipleri tarafından muhatap bankanın hesabın bulunduğu şubesine belgeleriyle birlikte bildirilmesi aranmaktaydı. Nihayet, ödemenin bizzat fail tarafından yapılmasının şart olup olmadığı hususunda kanunda bir düzenleme bulunmamakla birlikte, burada çek hamilinin zararının giderilmesi amaçlandığından hareketle, ödemenin keşideci yanında üçüncü kişiler tarafından da yapılabileceği kabul edilmekteydi.

3. Sonuçları

3167 s. Çek Kanunu'na göre, karşılıksız çek keşide etme suçuna ilişkin yaptırımdan kurtulmak için hamilin zararını ödemenin ödeme zamanına göre yapılması, yargılama aşamalarına göre farklılıklar arz etmekteydi. Zarar gideriminin aşamalara göre gösterdiği özelliklerin aşağıdaki şekilde kategorize edilmesi mümkündür.

a) Kamu Davası Açılıncaya Kadar Zararın Ödenmesi

3167 s. Çek Kanunu m. 16c/1-b hükmüne göre, hakkında şikayetçi olunan fail, düzeltme hakkının kullanılması süresi dolduktan (ibraz tarihinden 10 gün) sonra da kamu davası açılıncaya kadar çekin “*karşılıksız kalan kısmı*”nı “*% 12 tazminatı*” ve “*gecikme faizi*” ile birlikte öderse, Cumhuriyet savcısı tarafından “*kovuşturmaya yer olmadığı*”na dair karar (CMK m. 172; CMUK m. 164) verilmekteydi.

b) Kamu Davası Açıldıktan Sonra Hüküm Verilinceye Kadar Zararın Ödenmesi

3167 s. Çek Kanunu m. 16c/2 hükmü gereğince, hakkında şikayetçi olunması üzerine karşılıksız çek keşide etme suçundan kamu davası açılmış bulunan fail, kamu davası açıldıktan sonra hüküm verilinceye kadar geçen süre içinde çekin “*karşılıksız kalan kısmı*”nı “*% 15 tazmina-*

carî işlerde temerrüt faizi oranı üzerinden hesaplanır.” hükmüne yer verilerek söz konusu uygulamaya ve bu belirsizliğinde doktrinde neden olduğu tartışmalara nokta konulmuştu.

tı” ve “gecikme faizi” ile birlikte öderse, mahkemece “**kamu davasının düşmesi**”ne (CMK m. 223/8; CMUK m. 253/5) karar verilmekteydi.

c) Hüküm Verildikten Sonra Kesinleşinceye Kadar Zararın Ödenmesi

3167 s. Çek Kanunu m. 16c/3 hükmü gereğince, hakkında şikayetçi olunması üzerine karşılıksız çek keşide etme suçundan mahkûmiyet hükmü kurulan fail, hüküm verildikten sonra kesinleşmesine kadar geçen sürede çekin “*karşılıksız kalan kısmı*”nı “% 18 tazminatı” ve “gecikme faizi” ile birlikte öderse, mahkemece “**kamu davasının düşmesi**”ne (CMK m. 223/8; CMUK m. 253/5) karar verilmekteydi²⁶.

“Hâkim tarafından görülerek havale edilen 26.6.2009 tarihli dilekçesiyle katılan vekili, borcun ödendiğini bildirmiş olduğundan hükmün bozulmasına; 1412 sayılı CMUK’un 322. maddesinin verdiği yetkiye dayanılarak, sanık hakkındaki kamu davasının, 3167 sayılı Kanun’un 16c/3. maddesi gereğince düşmesine karar verildi.”²⁷

d) Hüküm Kesinleştikten Sonra Zararın Ödenmesi

3167 s. Çek Kanunu m. 16c/4 hükmü gereğince, hakkında karşılıksız çek keşide etme suçundan kurulan mahkûmiyet hükmü kesinleşen fail, bu aşamadan sonra çekin “*karşılıksız kalan kısmı*”nı “% 20 tazminatı” ve “gecikme faizi” ile birlikte öderse, mahkemece “**hükmün bütün sonuçlarıyla ortadan kaldırılması**” cihetine gidilmekteydi. Anılan olasılıkta hüküm bütün cezai sonuçları ile birlikte ortadan kalktığından, cezanın infazına başlanmamışsa infaz edilmemekte, başlanmışsa derhâl son verilmekteydi. Zararın ödenmesine, ceza mahkûmiyetini bütün sonuçları ile birlikte ortadan kaldırma etkisi tanındığından, bu mahkûmiyet “teker-rür”e esas alınamayacağı gibi, “erteleme”ye de engel teşkil etmemekteydi.

²⁶ Helvacı, hatalı bir değerlendirmeye, karşılıksız çek (düzenleme) suçundan ötürü sürdürülen yargılama sonunda verilen hükmün kesinleşmesinden önce ödeme yapılmış olmasının 3167 s.Çek Kanunu yönünden kamu davasının düşmesi nedeni değil davanın reddi nedeni olduğunu ileri sürmüştür [Helvacı, Mehmet, *Çek Kanunu Tasarısı'nın Genel Olarak Değerlendirilmesi*, BATİDER, (Prof. Dr. Reha Poroy'un Anısına Armağan), C: XXV, S: 4, Aralık 2009, sh. 232]. Gerçekte, ödemede bulunma hususu E-Çek K'nın 4483 s. Kanun ile değişmeden önce kamu davasının ortadan kaldırılması (m. 16/2) nedeni sayılmakta, sözü edilen değişiklikten sonra ise kamu davasının düşmesi nedeni (m. 16c/2) olarak kabul edilmekteydi.

²⁷ 10. CD. 21.12.2009, 2009/16899, 2009/19541 [Arslan-Kayanççek, Çek Kanunu Şerhi, sh. 771].

IV. 5941 s. ÇEK KANUNU BAKIMINDAN ETKİN PİŞMANLIK

A. KANUNİ DÜZENLEME

5941 s. Çek Kanunu'nun "*Etkin pişmanlık ve yasak kararının kaldırılması*" kenar başlıklı 6. maddesinin 1. fıkrasında dava açılmasını engelleyen, davayı düşüren ve hükmü bütün sonuçlarıyla ortadan kaldıran bir neden olarak "**etkin pişmanlık**"²⁸ hâli kaleme alınmıştır. Böylelikle ibraz tarihinde çekin karşılığını muhatap bankadaki çek hesabında bulundurması nedeniyle karşılıksızdır işleminin yapılmasına sebebiyet veren fail veya faillere, bu imkânlardan yararlanarak mevcut durumlarını düzeltebilme ve cezai sorumluluktan kurtulabilme olanağı tanınmıştır. Bu amaca hasren vazedilen m. 6/1 hükmü şu şekildedir:

"(1) Karşılıksız kalan çek bedelini, üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihine göre kanuni ibraz tarihinden itibaren işleyecek 3095 sayılı Kanuna göre ticarî işlerde temerrüt faiz oranı üzerinden hesaplanacak faizi ile birlikte tamamen ödeyen kişi hakkında;

a) Soruşturma aşamasında Cumhuriyet savcısı tarafından kovuşturmaya yer olmadığına,

b) Kovuşturma aşamasında mahkeme tarafından davanın düşmesine,

c) Mahkûmiyet hükmünün kesinleşmesinden sonra mahkeme tarafından hükmün bütün sonuçlarıyla ortadan kaldırılmasına,

*karar verilir."*²⁹

²⁸ Soydal, aynen "Yeni Çek Kanunu ise, düzeltme hakkını kullanacak olan kişiyi 'karşılıksız kalan çeki faizleri ile birlikte tamamen ödeyen' kişi olarak tanımlamıştır." demektedir (Soydal, Osman, 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu ve Yeni Çek Kanunu Işığında Karşılıksız Çek Keşide Etme Suçu, Turhan Kitabevi Yayınları, Ankara Ocak 2010, sh. 70). Hiç şüphesiz bu düşünce, E-Çek K'daki düzeltme hakkının kullanılması ile Y-Çek K'daki etkin pişmanlık kurumları arasındaki mahiyet farkını gözden kaçırmayı ve ifade edilmiş tarzı itibarıyla isabetli değildir.

²⁹ Bu fıkra hükmünün gerekçesi şu şekildedir: "*Maddede, 5 inci maddenin birinci fıkrasında tanımlanan suçta özgü etkin pişmanlık hükümleri düzenlenmiştir./ Birinci fıkra hükmüne göre, etkin pişmanlıktan söz edebilmek için, karşılıksız kalan çek bedelinin, faizi ile birlikte tamamen ödenmiş olması gerekir. Burada söz konusu olan faiz, 4/12/1984 tarihli ve 3095 sayılı Kanunî Faiz ve Temerrüt Faizine İlişkin Kanuna göre ticarî işlerde temerrüt faiz oranı üzerinden hesaplanacak olan faizdir. Bu faiz, düzenleme tarihine nazaran yasal süresindeki ibraz tarihinden itibaren işleyecek şekilde hesaplanır./ Etkin pişmanlık gösterilmesi hâlinde, soruşturma aşamasında Cumhuriyet savcısı tarafından kovuşturmaya yer olmadığına; kovuşturma aşamasında mahkeme tarafından davanın düşmesine; mahkûmiyet hükmünün kesinleşmesinden sonra mahkeme tarafından hükmün bütün sonuçlarıyla ortadan kaldırılmasına, karar verilir..." [Bkz. TBMM, Dönem: 23, Yasama Yılı: 4, Sıra Sayısı: 445, sh. 1 vd. (<http://www.tbmm.gov.tr>, 09.01.10)].*

B. ETKİN PİŞMANLIĞIN KAPSAMI

1. Suç Öncesi Ödeme

Çekin karşılığının ibraz tarihine kadar veya ibraz tarihinde bankadaki hesapta bulundurulması yerine hamile “*elden ödenmiş*” olması karşımıza çözülmesi gerek bir sorun çıkarmaktadır. Karşılıksız çek suçu (m. 5/1) ibraz anında karşılıksızdır işlemi yapılmakla oluşmasına (tamamlanması-na) rağmen, keşidecinin bu örnekte “**suç oluşmadan karşılığı haricen ödeme**”si söz konusudur. Bu nedenle m. 6/1’de düzenlenen etkin pişmanlık hükmünün tatbikine olanak yoktur. Fakat kanun koyucunun suç sonrası ödemeye dava ve cezayı düşürme etkisi tanınmasına rağmen, suç öncesi iyi niyetli davranışı dikkate almayarak onu cezalandırma amacı güttüğü de ileri sürülemez. Zira böyle bir düşünce kanun koyucunun amacı ile bağdaşmayacağı kadar, hak ve adalet esaslarına aykırı düşecek ve kendi içinde çelişecektir. Gerçekten söz konusu ödeme neticesinde, çek hamilinin malvarlığında keşideci aleyhine sebepsiz zenginleşme sonucu doğar ki böyle bir duruma hukuk düzeninin imkân tanıdığı söylenemez. Ne var ki bu olasılıkta, ortada suçun konusunu oluşturan geçerli bir çekin varlığı da inkâr edilemez. Gönüllü vazgeçme kurumunun da, suçun yapısı gereği uygulama alanı bulamayacağı açıktır. Keşidecinin, çeki ibraz edip karşılıksızdır işlemine tabi tutan hamile karşı, temel borç ilişkisinden veya aralarındaki ilişkiden ötürü bir borcu bulunmaması veya alacağının bulunması ödeme bakımından her hangi bir önemi haiz olmaması karşısında, keşidecinin mutlaka çekin karşılıksız kalan kısmını faizi ile birlikte ödemesi ve daha sonra bu ödemeyi dava yolu ile geri almaya çalışması haricinde bir tercihi bulunmamaktadır. Aksi takdirde şikayet sürdüğü müddetçe cezalandırılmaktan kurtulması güçtür. **Fakat keşideci, menfi tespit davası açmış ve bu dava lehine (olumlu) neticelenmişse, suç konusuz kalacağından, maddî unsurun gerçekleşmemesine dayalı olarak keşideci hakkında beraat kararı verilmelidir.** Böyle bir dava açılmamış olması ihtimalinde ise, hakkında karşılıksız çek suçundan kamu davası açılan fail, ödemeyi HUMK m. 288 hükmüne uygun olarak yazılı belge ile ispat ederse, suç kastı (manevî unsur) yokluğuna dayanılarak cezalandırılması cihetine gidilememesi mümkündür. Bu durumda hamil hakkında ise, bedelsiz kalmış senedi kullanma suçundan ötürü takibat yürütülmesi gerekir.

“Asliye Hukuk Mahkemesince sanığın müştekiye borçlu olmadığına kesin olarak karar verildiğine göre, çek konusu kalmadığından suç yoktur.”³⁰

“Suça konu çekler nedeniyle borç olmadığı kesin kararlarla sabit olduğunda çek konusu kalmamış olur.”³¹

2. Suç Sonrası Ödeme

a) Genel Olarak

Üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihine göre kanuni ibraz süresi içinde ibraz edildiğinde, karşılığının ilgili banka hesabında tam olarak bulundurulmaması nedeniyle çekle ilgili olarak “karşılıksızdır” işlemi yapıldıktan sonra, söz konusu çekin bağlı olduğu hesapta karşılığın bulundurulması karşılıksız çek suçunun oluşmasına engel teşkil etmeyecektir. Bu durum, 5941 s. Çek Kanunu m. 5 hükmünün gerekçesinde de vurgulandığı üzere, sadece etkin pişmanlık hükümlerinin işletilmesi bakımından bir önemi haizdir.

Etkin pişmanlıktan yararlanmak isteyen fail (durumuna göre keşideci ve/veya hesap sahibi), m. 6/1 hükmü uyarınca, çekin karşılıksız kalan kısmına ilâveten 3095 sayılı Kanuna göre ticarî işlerde temerrüt faiz oranı üzerinden hesaplanacak faizini ödemek zorundadır. Eskisinden farklı olarak m. 6/1’de düzenlenen etkin pişmanlık kurumunda ödenmesi gereken kalemler arasında “*tazminat*” sayılmamıştır.

b) Ödenmesi Gereken Zarar Tutarı

aa) Çekin Karşılıksız Kalan Miktarı

Failin etkin pişmanlık hükmünden (m. 6/1) yararlanabilmesi için, ödemesi gereken miktarın ilk ve hatta en önemli kalemini çekin “*karşılıksız kalan miktarı*” oluşturmaktadır. Çekin ne miktarda karşılıksız çıktığı hususu ise m. 3’te usul ve esasları gösterilen karşılıksızdır işlemi sonucu açığa kavuşturulmaktadır. Bu maddede, kanuni garanti miktarı (2010 yılı için 600 TL) ile birlikte çekin hesapta mevcut karşılığı çek bedelinden düşürüldüğüne ve çıkan rakam çekin karşılıksız kalan miktarını oluşturduğuna göre, failin etkin pişmanlıktan yararlanabilmesi için bu miktarı ilk kalem olarak hamile ödemesi gerekmektedir. Demek oluyor ki banka-

³⁰ 10. CD. 18.04.1995, 1995/3064, 1995/3607 [YKD, C: 22, S: 7, Temmuz 1996, sh. 1175].

³¹ 10. CD. 19.03.1996, 1996/1941, 1996/2752 [YKD, C: 23, S: 3, Mart 1997, sh. 476].

nın *kanuni* veya *akdi teminatı* nedeniyle yaptığı kısmî ödeme miktarı, maddede geçen “karşılıksız kalan çek bedeli”ne dâhil değildir.

bb) Karşılıksız Kalan Miktarın Gecikme Faizi

Karşılıksız çek suçunun failinin (çek borçlusunun) ödeme kabiliyeti kazanabilme süresi uzadıkça, hamilin (alacaklının) parasında da değer kaybı yaşanmaktadır. Bunun yasal düzenlemeler yapılırken mutlaka göz önünde bulundurulması gerekir. Nitekim kanun koyucu m. 6/1’de, “*Karşılıksız kalan çek bedelini, üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihine göre kanuni ibraz tarihinden itibaren işleyecek 3095 sayılı Kanun’a göre ticarî işlerde temerrüt faiz oranı üzerinden hesaplanacak faizi ile birlikte tamamen ödeyen kişi hakkında...*” ibaresine yer vermekle zikredilen hususa itibar etmiştir. Bu sebeple de, failin etkin pişmanlık hükmünden (m. 6/1) yararlanabilmesi için, ödemesi gereken miktarın ikinci ve son kalemini ise, karşılıksız kalan çek bedelinin, üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihine göre kanuni ibraz tarihinden itibaren işleyecek 3095 sayılı Kanun’a göre **ticarî işlerde temerrüt faiz oranı** üzerinden hesaplanacak “**faizi**” oluşturmaktadır. Burada dikkati çeken husus, kanun koyucunun yasal faize değil, ticarî işlerdeki temerrüt faizine uygulama alanı kazandırdığıdır. Bilindiği üzere, *yasal faiz oranı* para piyasalarında ödenen faize yakındır, ancak ticarî işlerdeki temerrüt faiz oranı bunun daima çok üzerindedir. Eğer yasal faiz öngörülmüş olsaydı, tarafları tacir olan davalarda karşılıksız çek keşide edenlerin lehine bir durum ortaya çıkmış olacak, öyle ki bazı durumlarda ödeme imkânı olanların dahi geç ödeme yapmak suretiyle bir nev’i söz konusu miktarı kredi gibi kullanmalarına zemin hazırlanmış olacaktı. Bu düzenleme ile çek keşidesinin ticarî iş olmasını da (TTK m. 3) dikkate alan kanun koyucu, ticarî işlerde “ticarî faiz uygulanacağı” ilkesine uygun olarak, gecikme faizi ticarî işlerde uygulanan ticarî faiz olarak belirlemek suretiyle zikredilen sakıncaların önüne geçmek istemiştir. Bilindiği üzere, 3095 s. Faiz Kanunu’nun 2. maddesinde, temerrüt faiz oranı adî işler ve ticarî işler ayırımı baz alınarak belirlenmiş; aynı maddenin 2. fıkrasında ticarî işlerde temerrüt faizinin “**kısa vadeli avans faiz oranı**”³² üzerinden hesap edileceği hükme bağlanmıştır. İşte etkin pişmanlık hükmünün tatbiki açısından ödenmesi zorunlu kılınan faiz de sözü edilen avans faiz oranıdır. Buna göre, karşılıksız çıkan çekin ibrazı tarihinden itibaren 5 yıl geçmişken failin ödeme de bulunmak istediğini ve söz konusu çekin bedelinin 1.600 TL, karşılık-

³² “Avans faiz oranı” Ocak 2010 için yıllık % 16 olarak belirlenmiştir (Bkz. <http://www.tcmb.gov.tr>, 08.03.10).

sız kalan kısmının 1.000 TL olduğunu düşünelim. Yıllık % 15³³ x 5 yıl = % 75 faiz hesabı ile failin hamile ödemesi gereken tutar 1.000 TL + 750 TL = 1.750 TL olacaktır.

Temerrüt faizinin uygulanmaya başlayacağı tarihin “fiilî ibraz tarihi” mi, yoksa “ibraz süresinin başı veya sonu” mu olduğu karşımıza açıklanmaya muhtaç bir sorun olarak çıkmaktadır. Gerçekten kanun koyucu m. 6/1’de “*üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihine göre kanuni ibraz tarihinden itibaren*” ibaresine yer vererek faizin başlangıç tarihinin hangisi olacağı hususunda suskun kalmış, hükmün gerekçesinde “*Bu faiz, düzenleme tarihine nazaran yasal süresindeki ibraz tarihinden itibaren işleyecek şekilde hesaplanır.*” diyerek meramını dile getirmiştir. Kanun koyucu böylelikle aynı açıklığı madde metnine yansıtmak suretiyle soruna çözüm getirmek hususunda başarısız olmuştur. Burada ilk akla gelen, “üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihi” ibaresine rağmen neden ayrıca “kanuni ibraz tarihinden itibaren” ibaresinin varlığına gerek duyulduğudur. Cümlenin ifade kalıbından hareket edildiğinde kanun koyucunun hükmü kalemle alış tarzında başarılı olmadığı söylenebilmekle birlikte, gereksiz bir tekrara düştüğünü iddia etmek mümkün görünmemektedir. Kanun koyucunun ilk ibareyle ileri düzenleme tarihli çeklerde faiz hususuna da netlik kazandırmayı amaçladığını düşünmekteyiz. Bilindiği üzere çekten doğan bir alacak, ancak karşılıksızdır işleminin gerçekleştirileceği fiilî ibraz anından itibaren tahsil kabiliyeti kazanmaktadır. Suçun oluştuğu (tamamlandığı) an da ibrazla eşdeğerde gerçekleşen karşılıksızdır işleminin yapıldığı andır. Bundan yola çıkıldığında dahi, ancak suçun tamamlanması ile birlikte doğan zararın etkin pişmanlığa konu yapılması imkânından söz edilebilir. Bu cihetle, etkin pişmanlık kapsamındaki faizin başlangıç tarihinin ibraz süresinin ilk günü veya son günü değil, çekin üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihine göre hesaplanacak ibraz süresi içindeki “*fiilî ibraz tarihi*” olarak kabul edilmesi; dolayısıyla gecikme faizinin hesabında *gerçek ibraz tarihinin* göz önünde bulundurulması gerektiğini düşünmekteyiz³⁴.

Belirlenen bu oran, bir kanun hükmüne dayandığı ve uyulması hâlinde cezai yaptırım uygulanmasına engel oluşturduğu için, örneğin çek üye-

³³ % 15’ten oluşan ticarî işlere ilişkin bu reeskont faiz oranı 22.12.2009 tarihi itibarıyla geçerli olup, ilerleyen yıllarda değişkenlik gösterebilir.

³⁴ Herhangi bir dayanak göstermemekle birlikte netice itibarıyla *aynı yönde*: Kırcı, İsmail, 5941 Sayılı Çek Kanunu - Bir Değerlendirme, in: 5941 Sayılı Çek Kanunu - Konferans (22 Ocak 2010), Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayını, Ankara 2010, sh. 28; Donay, Süheyl, Gerekeçli ve Açıklamalı Çek Kanunu, 1. Baskı, Beta Yayınları, İstanbul Nisan 2010, sh. 89.

rindeki bir kayıtle daha yüksek bir temerrüt faizi kararlaştırılmış olsa bile, ödeme bakımından taraflar arasında kararlaştırılan oran değil, *kanunen öngörülen faiz oranı* esas alınacaktır³⁵. Çekin üzerine “faiz” yazılmayacağı, yazılmışsa yazılmamış sayılacağını hükme bağlayan TTK’nin 698. maddesinden bu sonucu çıkarmak mümkündür.

Karşılıksız çeke dayanarak kanunda öngörülen faiz dışında “**cezai şart**” talebi olanaksızdır.

Çekin bankaya ibrazında, kısmen karşılığının bulunmasına rağmen hamilin kısmi ödemeyi kabul etmemesi hâlinde hamil, çek bedelinin tamamı için değil, ibraz anında *karşılığı bulunmayan kısmı için* temerrüt (gecikme) faizi talep edebilir.

Çek bedelinin “**yabancı para cinsi**”nden gösterildiği durumlarda, 3095 s. Faiz Kanunu’nun 4/a maddesi uyarınca hareket edilmesi gerekir. Zira 5941 s.Çek Kanunu m. 6/1’de faiz açısından 3095 s. Faiz Kanunu’na genel olarak atıf yapılmıştır. Bunun doğal sonucu olarak, yabancı para borcu içeren karşılıksız çekler bakımından faizin hesabında m. 4/a hükmünün tatbiki cihetine gidilecektir. Bu bakımdan, çek bedelinin yabancı para ile gösterildiği durumlarda, etkin pişmanlıktan yararlanmak için, hamilin vade ve ödeme günündeki rayici seçme hakkına sahip olup olmadığı (bkz. TTK m. 623/1); ayrıca çek bedelinin yabancı para ile gösterildiği ve aynen ödeme kaydı taşıyan çeklerde (bkz. TTK m. 623/3) nasıl hareket edileceği konusu karşımıza tartışmaya değer bir husus olarak çıkmaktadır. Kanaatimizce tüm bu olasılıklarda, sözleşmede daha yüksek akdî veya gecikme faizi kararlaştırılmış olsa dahi³⁶, yabancı para borcunun faizinde Devlet bankalarının o yabancı para ile açılmış bir yıl vadeli mevduat hesabına ödediği en yüksek faiz oranı esas alınacaktır (Faiz Kanunu m. 4/a). Aksi takdirde TL içeren bir çek ile döviz içeren bir çek arasında, ödenmesi gereken faiz oranı bakımından failler arasında açıklanması güç eşitsizlik meydana gelecektir. Kanun koyucu, bir kamu hukuku kurumu olarak öngördüğü etkin pişmanlık açısından sabit bir mik-

³⁵ **Kendigelen**, Abuzer, Çek Hukuku, Gözden Geçirilmiş Güncelleştirilmiş 4. Bası, Arıkan Yayınları, İstanbul Ekim 2007, sh. 366; *Kırca*’ya göre, çekte temerrüt faizi oranı gösterilmiş ve bu oran Faiz K’nın 2/2. maddesinde öngörülen oranlardan düşükse, etkin pişmanlıktan yararlanmak için, faiz hesabında çekte gösterilen oran esas alınır; buna karşılık, çekte gösterilen oranın kısa vadeli avanslar için uygulanan orandan yüksek olması hâlinde, faiz hesabında kısa vadeli avanslar için uygulanan faiz oranının esas alınması etkin pişmanlıktan yararlanmak için yeterlidir; ancak faize ilişkin fazla kısım için takip yapılması mümkün olmalıdır (**Kırca**, Bir Değerlendirme, sh. 28).

³⁶ Dayanakları ortaya konulmamakla birlikte *aksi yönde*: **Kırca**, Bir Değerlendirme, sh. 28.

tardan yana olmuş, taraflara bunun aksini kararlaştırabilme seçeneği tanımamıştır. Bunun yansıya aynen ödeme kaydı içermiş olsa dahi yabancı para borcu içeren çeklerde, etkin pişmanlık için öngörülen faizin hesabında fiili ibraz tarihinin esas alınması gerekir.

TCMB'CE REESKONT İŞLEMLERİNDE UYGULANAN YILLIK İSKONTO İLE AVANS İŞLEMLERİNDE UYGULANAN YILLIK FAİZ ORANLARI					
Yürürlük Tarihi	Reeskont Faiz Oranı (%)	Avans Faiz Oranı (%)	Yürürlük Tarihi	Reeskont Faiz Oranı (%)	Avans Faiz Oranı (%)
01.01.1990	40	45	14.06.2003	50	57
20.09.1990	43	48,25	08.10.2003	43	48
23.11.1990	45	50,75	15.06.2004	38	42
15.02.1991	48	54,50	13.01.2005	32	35
27.01.1994	56	65	25.05.2005	28	30
21.04.1994	79	98	20.12.2005	23	25
12.07.1994	70	85	20.12.2006	27	29
27.07.1994	63	75	28.12.2007	25	27
01.10.1994	55	64	09.04.2009	19	20

Yürürlük Tarihi	Reeskont Faiz Oranı (%)	Avans Faiz Oranı (%)	Yürürlük Tarihi	Reeskont Faiz Oranı (%)	Avans Faiz Oranı (%)
10.06.1995	52	60	12.06.2009	18	19
01.08.1995	50	57	22.12.2009	15	16
02.08.1997	67	80			
30.12.1999	60	70			
17.05.2002	55	64			

e) Etkin Pişmanlığın Gösterdiği Diğer Özellikler

• Yukarıda da zikredildiği üzere, etkin pişmanlık kapsamındaki ödemeler, hamile ödenmek üzere “**muhatap bankaya**” yapılabilir. Burada, çek bedelinin karşılıksız kalan kısmının faiziyle birlikte banka aracı kılınmaksızın doğrudan (haricen) “**hamile (müştekiye) ödenmesi**” durumunda kamu davasının düşüp düşmeyeceği sorusu akla gelmektedir. Kanaatimizce hamil çek bedeli ile birlikte faizini eksiksiz aldığını teyit eden yazılı bir belge verdiği takdirde, “**elden ödeme**”nin etkin pişmanlık olarak kabul edilmemesi aşırı şekilcilik anlamına gelecektir. Nitekim m. 6/1’de de, ödemenin yapılacağı kişi bakımından, “*hamile*” veya “*hamile ödenmek üzere bankaya*” şeklinde bir ayırımı gidilmemiş, her ikisini de içine alacak şekilde “*ödeyen kişi*” ibaresi tercih edilmiştir. Bu bakımdan hamil (müşteki) yerine onun vekiline yapılan ödemenin de geçerli kabul edilmesi gerekir³⁷. Buna karşın, ödemenin hamil yerine çekin diğer alacak hakkı sahiplerine (örneğin, cirantalara) yapılması etkin pişmanlık olarak kabul edilemez.

³⁷ 10. CD. 22.05.1995, 1995/3582, 1995/4332 [Arslan-Kayanççiek, Çek Kanunu Şerhi, sh. 777].

“Suç konusu çek bedelinin katılana değil *ikinci ciranta* olan M. Mob. Aks. Ür. Paz. Ltd. Şti.’ye ödendiği anlaşılmakla tebliğnamedeki bozma düşüncesi benimsenmemiştir.”³⁸

“Sanık müdafii temyiz dilekçesinde, suça konu çeklerle ilgili borcun ödendiğini ileri sürüp dilekçe ekinde sunduğu 03.04.2002 tarihli *İbraname*’ başlıklı belge fotokopisinde, İstanbul 12. İcra Müdürlüğünün 2001/2677 sayılı dosyasıyla borçlu bulunan Nurten E.’dan alacaklı asil A. Yay. Dağ. ve Tic. Ltd. Şti.nin bu alacağı haricen ve nakden almış olduğunu, hiçbir alacağın kalmadığını, icra takibinden ve bu takiple ilgili açılmış olan davalardan dolayı tarafların birbirlerini ibra ettiklerinin belirtilmesi karşısında; bu hususların doğruluğu araştırıldıktan sonra, sonucuna göre sanığın hukuki durumunun tayin ve takdiri gerekir.”³⁹

“Mahkemece suça konu 13.09.2000 keşide tarihli çek bedelinin ödendiğine dair belge olarak kabul edilen 15.06.2000 tarihli *makbuzdaki ‘nakit’* ibarelerinin çizilmiş olması ve tanzim tarihi de nazara alınarak, gerektiğinde müşteri şirket yetkilisinin ifadesine de başvurulup, anılan makbuzun; şirketin alacağına karşılık suça konu çekin alınmasına ilişkin olarak mı, yoksa mahkemece kabul edildiği gibi çek bedelinin tahsil edildiğine ilişkin olarak mı verildiği açıklığa kavuşturulup, alacağına karşılık çek alınmasına dair ise müşteri vekilinin gecikme faizinin ödenmediği yönündeki iddiası doğrultusunda ödemenin çek bedeli ile tazminatını ve faizini karşılayıp karşılamadığı araştırılarak, sonucuna göre hukuk durumunun tayin ve takdiri gerekir.”⁴⁰

● Yargıtay isabetli olarak, “**vergi borcuna karşılık**” Vergi İdaresi’ne verilen çekler bakımından da etkin pişmanlık hükmünün işletilmesi gerektiği yolunda kararlar vermektedir. Dolayısıyla 4814 s. Vergi Barışı Kanunu’ndan yararlanmak isteyen keşidecinin vergi borcunun taksitlere bağlanmış olması durumunda, bu taksitlerinin tamamının diğer ek ödeme kalemleriyle birlikte ödenmiş olması durumunda, hakkında etkin pişmanlık hükmü tatbik edilecektir.

“Kordon Vergi Dairesi Başkanlığı’nın 11.5.2004 tarihli yazısına göre, sanıkların suça konu çek bedelini tazminat ve yasal faizi ile birlikte katılana ödediklerinin anlaşılmasına göre, diğer yönleri incelenmeksizin hükmün bozulmasına ve sanıklar hakkındaki kamu davasının 4814 sayılı

³⁸ 10. CD. 01.03.2010, 2007/25768, 2010/4243 [Arslan-Kayanççek, Çek Kanunu Şerhi, sh. 777].

³⁹ 10. CD. 18.02.2008, 2006/4778, 2008/2514 [Arslan-Kayanççek, Çek Kanunu Şerhi, sh. 778].

⁴⁰ 10. CD. 05.02.2008, 2007/2837, 2008/1847 [Arslan-Kayanççek, Çek Kanunu Şerhi, sh. 778].

Kanunla değişik 3167 sayılı Yasa'nın 16/b, 765 sayılı TCK'nın 73 ve CMK'nın 223/8. maddeleri gereğince düşürülmesine karar verildi.⁴¹

“Suça konu çekin vergi borcuna karşılık verilmesi, sanık ve müdafinin 4811 sayılı Vergi Barışı Kanunu'ndan faydalanılması nedeniyle vergi borcunu taksitler halinde ödeme hususunda vergi dairesi ile anlaşıklarını ve taksit miktarlarının ödendiğini iddia etmeleri, Çekirge Vergi Dairesi Müdürlüğü'nün 09.09.2004 tarihli yazıları ile çekte konu borçlar için Vergi Barışı Kanunu kapsamında tecil ve taksitlendirme işlemi yapıldığının belirtilmesi karşısında, sanık tarafından ne kadar ödeme yapıldığı ve yapılan ödemelerin çek bedeli ve ferilerini kapsar nitelikte bulunup bulunmadığı araştırılarak sonucuna göre sanığın hukukî durumunun tayin ve takdiri gerektiğinin gözetilmemesi bozmayı gerektirmiştir.”⁴²

“Vergi borcuna karşılık verildiği belirlenen dava konusu çekle ilgili olarak, sanığın 4811 sayılı Vergi Barışı Yasasından yararlandığı anlaşıldığından, Vergi Dairesi ile borcun taksitlendirilmesi yönünde yapılan anlaşma uyarınca belirlenen miktar ile sanığın ödediği miktarın karşılaştırılarak, sonucuna göre hukuki durumunun belirlenmesi gerekirken, eksik araştırma ile beraat hükmü kurulması yasaya aykırıdır.”⁴³

182

“Bursa Defterdarlığı Çekirge Vergi Dairesi Müdürlüğü'nün 25.02.2005 tarihli yazısında; suça konu çekle ilgili olarak sanığın 4811 sayılı Vergi Barışı Kanunu'ndan faydalandığının, ancak anlaşmaya konu borçla ilgili ödeme yapılmadığının bildirildiği hususu dikkate alınarak, sanığın mahkûmiyetine karar verilmesi gerekirken, beraat hükmü kurulması yasaya aykırıdır.”⁴⁴

“Suça konu çekin vergi borcuna karşılık verilmesi, sanığın 4811 sayılı Vergi Barışı Yasa'sından faydalanılması nedeniyle vergi borcunu taksitler halinde ödeme hususunda vergi dairesi ile anlaşıklarını ve taksit miktarlarının ödenmeye başladığını belirterek 27.06.2001 tarihli vergi dairesi yazısını sunması karşısında, bu hususun ilgili vergi dairesinden araştırılarak, ödemenin tamamlanıp tamamlanmadığı belirlendikten sonra sanığın hukukî durumunun tayin ve takdiri gerektiğinin gözetilmemesi yasaya aykırıdır.”⁴⁵

⁴¹ 10. CD. 10.04.2006, 2006/3341, 2006/4833 [Arslan-Kayanççek, Çek Kanunu Şerhi, sh. 778].

⁴² 10. CD. 11.11.2008, 2007/6027, 2008/16488 [Arslan-Kayanççek, Çek Kanunu Şerhi, sh. 778].

⁴³ 10. CD. 24.03.2009, 2007/9438, 2009/5238 [Arslan-Kayanççek, Çek Kanunu Şerhi, sh. 779].

⁴⁴ 10. CD. 14.04.2009, 2007/12132, 2009/7270 [Arslan-Kayanççek, Çek Kanunu Şerhi, sh. 779].

⁴⁵ 10. CD. 04.03.2008, 2007/2632, 2008/3680 [Arslan-Kayanççek, Çek Kanunu Şerhi, sh. 779].

● Ödemelerin “**cebrî icra yoluyla**” icra dosyasına yapılması hâlinde de failin etkin pişmanlık hükmünden yararlandırılması gerekir. Aksinin kabulü kötü niyetli hamilere mükerrer tahsil olanağı sağlamış olacağından, hakkaniyet ve adalet esaslarına ters düşer. Nitekim Yüksek Mahkeme’nin istikrar kazanan uygulaması da bu doğrultudadır.

“Şikayet hakkı dahi dolmadan *cebrî icra yoluyla* da olsa ödeme yapıldığına göre bu ödemeyi iradî saymak ve muhatap banka veya herhangi bir şubesi ibaresini de geniş yorumlamak gerektiğinden, çek bedellerinin ferîleri ile ödenmesi nedeniyle kamu davasının düşürülmesine karar vermek gerekir. Aksini kabul, sanığın suça konu çek bedellerini *ikinci kez* ferîleri ile beraber ödemesi sonucunu doğurur ki, bu durum hamilin *sebezsiz zenginleşmesine* yol açar. Böyle bir durumu hukuk düzeninin kabul etmesi düşünülemez. Ya da sanığın ikinci kez ödeme yapmaması durumunda, çek bedellerini faizleri ile ödediği halde cezalandırılmasına sebep olur ki böyle bir sonucunda hak ve adalet kurallarıyla bağdaşmadığı yasa koyucunun amacına uygun bulunmadığı açıktır.”⁴⁶

“Ödeme, *icrada* malların satışı suretiyle yapılmış olsa bile, ceza davasının ortadan kaldırılması gerekir.”⁴⁷

“Sanık tarafından suça konu çeklere ilişkin olarak Konya 2. İcra Müdürlüğü’nün 2005/5114 esas sayılı dosyası ile icra takibine geçildiğine ve *icra dosyasına ödemeler yapıldığına* dair evrak ibraz etmesi karşısında; söz konusu icra dosyası incelenerek, çeklere ilişkin borcun ödenip ödenmediği araştırılarak sonucuna göre sanığın hukukî durumunun belirlenmesinde zorunluluk bulunması bozmayı gerektirmiştir.”⁴⁸

Şunu da belirtelim ki etkin pişmanlık kapsamında ödenmesi gereken miktarın bir kısmının “*cebrî icra yoluyla*”, bir kısmının ise “*haricen*” ödenmesi mümkündür.

● Failden “**icra yoluyla tahsil edilmesi gereken miktar**” 3167 s. Çek K’nın yürürlüğü döneminde “*etkin pişmanlık kapsamında ödenmesi gereken miktar*”dan çoğu zaman düşük kalmakta ve bu da mahkemeleri, icra kanalıyla sağlanan ödemelerin etkin pişmanlık bakımından ödenmesi gereken kalemlerin toplamını karşılayıp karşılamadığı hususunda zaman zaman bilirkişi atayarak hesaplamaya kanalize etmekteydi. Gerçekten 3167 s. Çek Kanunu m. 16c hükmünde, düzeltme (*régularisation*) hakkı-

⁴⁶ CGK. 07.11.1994, 1994/10-218, 1994/265 [Arslan-Kayançıçek, Çek Kanunu Şerhi, sh. 779].

⁴⁷ 10. CD. 23.05.1995, 1995/4008, 1995/4470 [Arslan-Kayançıçek, Çek Kanunu Şerhi, sh. 779].

⁴⁸ 10. CD. 16.03.2010, 2007/25529, 2010/5881 [Arslan-Kayançıçek, Çek Kanunu Şerhi, sh. 780].

nın kullanılmasına ilişkin süre (m. 8) geçtikten sonra, çek hamillerini korumak amacıyla, ödemenin gecikmesi hâlinde tazminatın belirli oranlarda artması öngörülmüş; böylece keşidecinin ödemeyi geciktirme yoluyla haksız kazanç ve yarar beklentisi yerine, bir an önce ödemedede bulunma yolunda çaba göstermeye yöneltilmesi amaçlanmıştı. Demek oluyor ki eski çeklerde cezadan kurtulmak için karşılıksız çek keşide eden kişinin, karşılıksız kalan meblağı ve temerrüt faizi yanında % 12 ila % 20 arasında değişen oranlarda tazminat ödemesi gerekmekteydi. Bunun yanı sıra TTK m. 695/son hükmüne göre borçlu, çekin karşılıksız kalan miktarının % 5'ini ilâveten ödemekle yükümlü tutulduğundan, icra takibinde keşideciden alacak talebinde bulunulurken bu oranın da istem konusu yapılması mümkündür.

“Sanık müdafii temyiz dilekçesinde; Araklı İcra Müdürlüğü'nün 2002/135 ve 2002/136 esas sayılı dosyaları ile *icra takibine* konulan suça konu çeklerin bedellerinin ödendiğini belirtilerek, dilekçe ekinde anılan icra dosyaları için düzenlenmiş *ibraname* örneğini sunması karşısında; ibraname örneğindeki imzanın kendisine ait olup olmadığı müşteki vekilinden sorulmak, gerekirse *bu hususta 'teknik bilirkişi incelemesi' yaptırılmak suretiyle suça konu çeklerin bedellerinin ferileri ile birlikte ödenip ödenmediği araştırılarak* sonucuna göre sanığın hukuki durumunun tayin ve takdirinde yasal zorunluluk bulunması bozmayı gerektirmiştir.”⁴⁹

5941 s.Çek Kanunu m. 6/1'de çekin karşılıksız kalan miktarının temerrüt faizi ile birlikte ödenmesi yeterli görülmüş, 3167 s. Çek Kanunu m. 16c hükmünde öngörülen değişken oranlı “**tazminat**” adı altında bir kaleme ve karşılıksız kalan miktarın % 5'i oranında tazminata yer verilmemiştir⁵⁰. Dolayısıyla fail çekin karşılıksız kalan miktarını faizi ile birlikte ödediğinde, cezai yaptırımdan kurtulmuş olacaktır. Tüm bu açıklamalar göstermektedir ki 5941 s. Çek Kanunu m. 6/1'de düzenlenen etkin pişmanlık için öngörülen ödeme kalemleri, denilebilir ki daima “**icra yoluyla tahsil edilecek miktardan az**” olacağından, mahkemeler bu tür bir zorlukla karşılaşmayacaktır. Bunun bir diğer önemi sonucu da, keşide

⁴⁹ 10. CD. 18.12.2007, 2006/487, 2007/14860 [Arslan-Kayanççek, Çek Kanunu Şerhi, sh. 780].

⁵⁰ 5941 s. Çek Kanunu m. 6/1'de temerrüt faizi yanında ayrıca çek tazminatına yer vermemiş olmasını isabetsiz bulan görüş için bkz. **Kendigelen**, 2007, sh. 429.

ettiği eski çekleri karşılıksız çıkan failin *lehteki m. 6/1 hükmünden yararlandırılması* gerektirir⁵¹.

● *Ödemeyi yapacak olan kişinin “bizzat sanık” veya “hükümlü” olması şart değildir.* Dolayısıyla “**üçüncü kişiler tarafından ödeme**”ler de bu kapsamda değerlendirilecektir. Böyle bir ödeme “**failin vekili**” tarafından da yapılabilir. Fakat vekilin etkin pişmanlık sonucunu doğuran *ibrada* bulunabilmesi için, bu konuda *özel* olarak yetkilendirilmiş olması şarttır.

“Sanığın temyiz dilekçesinde, dava konusu çeki *icra aşamasında* ödediğini belirterek, ekinde 01.10.2003 tarihli ibraname fotokopisi sunması karşısında; sözü edilen belgede imzası bulunan Avukat Nejdet S.’nin şikayetçi adına *ibra etme yetkisinin* bulunup bulunmadığı ile suça konu çekin tüm ferileriyle birlikte ödenip ödenmediği hususlarının araştırılmasından sonra, sonucuna göre sanığın hukukî durumunun tayin ve takdiri gerekir.”⁵²

“Sanığın dosya içersine sunduğu 06.06.2005 havale tarihli dilekçe ile, alacaklı ile anlaşarak ‘taahhütname’ ve ‘antlaşma akdi’ tanzim edildiğini ve suça konu çeki ilişkin Ankara 9. İcra Müdürlüğü’nün 2003/8705 esas sayılı dosyasına borç kalmadığını iddia ederek açılan davanın iptalini istediği görülmekle birlikte; dilekçe ekinde sunulan ve hüküm tarihinden sonra 29.04.2005 tarihinde düzenlenen ‘*Taahhütname ve Antlaşma akdidir*’ başlıklı belgenin, sanık ile katılan İsmail M. adına ilk ciranta Cafer Ç. arasında imzalandığı, Cafer Ç.’nin katılan İsmail M. adına sözleşme yapma yetkisini içerir herhangi bir bilgi ve belgenin mevcut olmadığı gibi, belge içeriğinden, suça konu çek bedelini de kapsar bir ödeme planının yapıldığı, 04.05.2005 tarihinde 500 YTL bedelin nakit olarak ödenmesi hâlinde icra dosyaları ile ceza mahkemesi dosyalarının tamamen kapatılarak, çekin iade edileceğinin taahhüt edildiği anlaşılacakla, katılan İsmail M.’nin başvurusu üzerine yapılan icra takibinden ve yine, katılanın şikayeti üzerine başlatılan hazırlık tahkikatı sonucu açılan kamu davasından vazgeçme yetkisinin, katılan adına vekâleten işlem yaptığını gösterir herhangi bir resmî belge sunmayan Cafer Ç. tarafından kullanıl-

⁵¹ Nitekim 3167 s. Çek Kanunu’nun yürürlüğü döneminde de bu Kanunda değişiklik yapan 3863 s. Kanunun üç ay süre ile yürürlükte kalan geçici hükmüyle, çekin karşılıksız kalan bölümünün % 10 tazminatı ve gecikme faizi ile birlikte ödenmesi hâlinde kamu davası ve cezanın tüm sonuçları ile ortadan kaldırılacağı olanağı getirilmişti. CGK, 04.10.1993 t. ve E. 1993/10-175, K. 1993/216 s. kararında, ceza kanunlarının zaman yönünden uygulanması kuralını işletme yolunu giderek, keşidecinin (sanığın), lehine getirilen bu olanaktan yararlandırılması gerektiği sonucuna varmıştı (Kararın tam metni için bkz. YKD, C: 20, S: 4, Nisan 1994, sh. 653).

⁵² 10. CD. 19.01.2009, 2007/8115, 2009/228 [Arslan-Kayanççek, Çek Kanunu Şerhi, sh. 781].

masının hukuken hüküm ifade etmeyeceği ve Cafer Ç. tarafından imzalanan böyle bir sözleşmenin katılan İsmail M. yönünden bağlayıcı olduğunu kabul etmenin mümkün olmayacağı ve yine borcun ödendiğinin ispatı hâlinde (İcra Müdürlüğü'nden alınacak icra dosyasına çek bedelinin tüm ferileri ile birlikte ödendiğini gösterir belge yahut katılan veya yetkili vekili tarafından düzenlenecek ibraname, v.b sunulması gibi) mahkemesinden her zaman karar alınmasının mümkün olduğu nazara alınarak tebliğnamedeki bozma düşüncesine iştirak edilmemiştir.”⁵³

● Etkin pişmanlık bakımından üzerinde durulması gereken en önemli noktalardan biri, çek bedelinin karşılıksız kalan kısmının hesaplanacak gecikme faiziyle birlikte “**tamamen**” (tam olarak) yapılıp yapılmadığı hususudur. Hamilin zararının giderilmiş olduğunun kabulü için, maddede gösterilen “**ödeme kalemlerinin eksiksiz**” bir biçimde yatırılmış olması şarttır; cüzi bir eksiklik dahi sonucu engeller⁵⁴.

“Sanığın 01.10.2004 tarihli oturumdaki savunmasında sunduğu Türkiye Vakıflar Bankası Tosya Şubesi'nin 05.12.2001 tarihli makbuz fotokopisinden, çek bedelinin karşılıksız kalan kısmı ile % 10 tazminatının ödendiği, ancak 3167 sayılı Kanunun 16/a maddesine göre hesaplanacak gecikme faizinin ise ödenmemiş olduğu anlaşıldığından, mahkûmiyetine karar verilmesi gerekir.”⁵⁵

“3167 sayılı Kanun'un 16/c maddesi uyarınca, dava açıldıktan sonra hüküm verilinceye kadar geçen süre içinde, çek tutarı veya karşılıksız kalan kısmı ile çek tutarına veya karşılıksız kalan kısmına ait yüzde on beş tazminatın ve çekin ibrazından ödeme tarihine kadar geçen süre içinde 16a maddesine göre hesaplanacak gecikme faizinin ödenmesi hâlinde ceza davasının düşmesine karar verilebileceği gözetilmeden; çek bedeli, faizi ve % 5 oranındaki tazminat ödemesi yeterli kabul edilerek davanın ortadan kaldırılmasına karar verilmesi yasaya aykırıdır.”⁵⁶

● Belirtelim ki “**avukatlık ücreti**” ve “**icra masrafları**” etkin pişmanlık kapsamında kalan ödeme kalemlerine dâhil değildir. Nitekim uygulaması bu yönde olan Yargıtay, haklı olarak başlı başına bu hususu bozma nedeni kabul etmektedir.

⁵³ 10. CD. 19.09.2006, 2005/6564, 2006/10203 [Arslan-Kayanççek, Çek Kanunu Şerhi, sh. 781].

⁵⁴ Öztan, Fırat, Kıymetli Evrak Hukuku, 2. Bası, Turhan Kitabevi Yayınları, Ankara Temmuz 1997, sh. 1300.

⁵⁵ 10. CD. 08.07.2008, 2007/14800, 2008/11745 [Arslan-Kayanççek, Çek Kanunu Şerhi, sh. 782].

⁵⁶ 10. CD. 03.11.2008, 2007/964, 2008/15680 [Arslan-Kayanççek, Çek Kanunu Şerhi, sh. 782].

“Sanık müdafinin temyiz dilekçesinde suça konu çekin bedelinin yapılan *icra takibi* sonucu ödendiğini ve çekin aslının alınarak muhatap banka olan Vakıflar Bankası Çiğli Şubesi’ne 22.04.2005 tarihinde teslim edildiğini belirtmesi karşısında, söz konusu icra dosyası incelenerek, suç konusu çekle ilgili ödemenin çekin bedeli ile gecikme faizi ve tazminatı karşılayıp karşılamadığının saptanmasında, *avukatlık ücreti ve diğer icra masraflarının dikkate alınmamasında*; ayrıca gerektiğinde şikayetçiden başkasının elinde bulunması halinde BK’nın 88. maddesi uyarınca şikayetçinin yasal hamillik sıfatının, dolayısıyla şikayet hakkının sona ereceği göz önünde bulundurulur; çek aslının şikayetçinin elinde veya onun takibi üzerine icra dairesinde olup olmadığının araştırılmasında, sonucuna göre sanığın hukukî durumunun tartışılmasında zorunluluk bulunması bozmayı gerektirmiştir.”⁵⁷

“Sanığın suça konu çeki, faizi ve tazminatı ile birlikte ödediğini belirttiği 07.11.2003 tarihli dilekçesi ekinde sunmuş olduğu, çek hesabının bulunduğu Türk Ticaret Bankası’na ait 21.10.2003 tarihli makbuzda, suça konu ‘130.000.000 TL’ bedelli çeki ilişkin olarak ‘547.040.000 TL’nin tahsil edildiğinin belirtilmiş olması ve katılan vekili tarafından da bu ödemenin kabul edilerek, sadece *çek bedelinin tahsili için Antalya’ya gidilmesinin ve çeki icra dairesinden alabilmek için tahsil harcının gerekmesi* nedeniyle bloke edilen bu paranın alınmadığı gibi yasal dayanaktan yoksun bir gerekçenin ileri sürülmesi, ayrıca yapılan söz konusu ödemenin ödeme tarihi itibarıyla çek bedeli ile 3167 sayılı Kanun’un 16c maddesinde öngörülen % 15 tazminatı ve aynı Kanun’un 16a maddesine göre hesaplanan gecikme faizini kapsamaması karşısında, kamu davasının düşürülmesine karar verilmesi gerektiğinin gözetilmemesi yasaya aykırıdır.”⁵⁸

● Failin etkin pişmanlık hükmünden yararlanabilmesi için, kural olarak çekin karşılıksız kalan miktarını faizi ile birlikte “**nakden**” ödemesi gerekmesi birlikte, -hamil tarafından kabul edilmişse- ödenmesi gereken toplam miktara tekabül eden, örneğin takas yoluyla “**aynî bir ödeme**” de bu kapsamda kabul edilecektir. Nitekim Yargıtay, karşılıksız çıkan çekten kaynaklanan borca ilişkin olarak fail tarafından hamile, o borcu karşılamaya kâfi gelen yeni bir çek veya başka bir senet verilmiş olmasını (*borcun yenilenmesini*) dahi -karşılığı bulunmak kaydıyla- bu nitelikte görmektedir. Dolayısıyla sanığın savunmasında, müştekiye (hamile) baş-

⁵⁷ 10. CD. 16.11.2009, 2007/21454, 2009/17893 [Arslan-Kayanççek, Çek Kanunu Şerhi, sh. 782].

⁵⁸ 10. CD. 12.10.2006, 2006/6821, 2006/11474 [Arslan-Kayanççek, Çek Kanunu Şerhi, sh. 783].

ka bir çek verip borcunu ifade ederek şikayete konu çeki geri aldığını belirtmesi durumunda, bu hususun mahkemece araştırılarak sonucuna göre bir karar tesisi cihetine gidilmesi gerekir.

“Sanık vekili temyiz dilekçesinde suça konu çekin ödenememesi üzerine İnegöl Asliye Ceza Mahkemesi’nin 2002/12 sayılı dosyasındaki çekin verildiğini ileri sürmekle, ilgili dosya getirilip incelenerek sonucunun araştırılması, müşteki ve vekilinden de sorulmak suretiyle açıklığa kavuşturulması, sonra *şikayet konusu çeki karşılık yeni çek verilmiş* ise, tarafların karşılıklı iradeleri ve anlaşmalarına göre suça konu çekin geçerliliğinin kalmadığı, sonradan alınan ve geçerliliğini koruyan çek hakkında yasal işlem yapma olanağının mevcut olduğu nazara alınarak, sanığın hukukî durumunun tayin ve takdirinde yasal zorunluluk bulunmaktadır.”⁵⁹

“Sanık savunmasında ve temyiz dilekçesinde; suça konu çeki karşılık 150.000 USD meblağlı çek verdiğini ileri sürerek, buna dair belge ibraz etmiş olmakla, sözü edilen icra dosyası getirilip incelenerek dava konusu çekle ilgili olup olmadığı, müşteki ve vekilinden de sorulmak suretiyle belirlendikten sonra; *şikayet konusu çeki karşılık olarak verilmiş* ise, tarafların karşılıklı iradeleri ve dava konusu çekin geçerliliğini koruyan çekler hakkında yasal işlem yapılma olanağı mevcut olmasına, aksinin kabulü hâlinde mükerrer ödeme veya mükerrer mahkûmiyet sonucu doğacağı cihetle, sanığın hukukî durumunun 3863 sayılı Kanunla değişik 3167 sayılı Yasa’nın 16. maddesine göre tayin ve takdirinde zorunluluk bulunması bozmayı gerektirmiştir.”⁶⁰

“Sanık müdafinin yargılama devam ederken 03.05.2005 tarihinde sunduğu dilekçesinde, şikayetçi taraf ile yapılan protokol sonrası suç konusu *çeki karşılık yeni çek* verildiğini belirterek, düzenlenen belgenin fotokopisini sunması karşısında; katılana anlaşmanın içeriği sorulup, suç konusu çek karşılığında yeni çek alıp almadığı ve *borcun yenilenip yenilenmediği* hususları saptanmadan, eksik araştırma ile hüküm kurulması bozmayı gerektirmiştir.”⁶¹

“Sanıklar müdafinin yargılama aşamasında yaptığı savunmada, şikayetçiyle 19.03.2004 tarihli ibraname düzenlenerek anlaşıklarını beyan edip,

⁵⁹ 10. CD. 19.12.2005, 2004/10051, 2005/10088 [Arslan-Kayanççek, Çek Kanunu Şerhi, sh. 783].

⁶⁰ 10. CD. 09.11.1998, 1998/8637, 1998/10562 [Arslan-Kayanççek, Çek Kanunu Şerhi, sh. 783].

⁶¹ 10. CD. 07.12.2009, 2007/21568, 2009/18619 [Arslan-Kayanççek, Çek Kanunu Şerhi, sh. 784].

belge fotokopisini sunması karşısında; ibraname içeriğinden suça konu çeklere ilişkin borcun *alacaklı tarafa senetler verilmesi* suretiyle kapatıldığı anlaşıldığından, katılanın şikayet hakkı sona erdiği hâlde, sanıklar hakkında kamu davasının düşmesi yerine, mahkûmiyet hükmü kurulması bozmayı gerektirmiştir.”⁶²

“Suça konu çeki karşılık düzenlendiği savunulan ve buna ilişkin olarak ibraz edilen 26.07.2005 tarihli protokolde, *borcun yenilenerek* suça konu çekin geçersiz kılındığına dair bir açıklama bulunmadığı gibi, 25.09.2005 tarihli *senedin teminat olarak* verildiğinin belirtilmesi karşısında, sanığın üzerine atılı suçun sübuta erdiği gözetilmeden düşme kararı verilmesi yasaya aykırıdır.”⁶³

• Hamil, çekin karşılıksız çıkması nedeniyle “**daha büyük bir zarara uğramış**” olsa bile, etkin pişmanlık gösterilmesi bakımından m. 6/1’de öngörülen karşılıksız kalan miktar ve hesaplanacak faizin ödenmiş olması yeterlidir. Fakat failin bu tutarı ödemiş olması, hamilin, uğradığı zararın kalan kısmını BK hükümleri çerçevesinde istemesine engel teşkil etmez. Gerçekten 3167 s. Çek Kanunu gereğince düzeltme hakkının kullanılması veya etkin pişmanlık gösterilmesi (m. 16c) hem borcun ifa edildiği sonucunu doğurmakta, hem de cezai takibata engel olmaktadır. Oysa 5941 s. Çek Kanunu m. 6/1 hükmünde düzenlenen etkin pişmanlık kurumu, hukukî takip değil, yalnızca cezai takibat açısından sonuç doğurucu niteliktedir. Zira ibraz tarihinde ödenmeyen çekin sonradan ödenmiş sayılabilmesi için TTK m. 722’de daha ağır şartlar öngörülmüştür. Bu itibarla TTK’nin sözü edilen hükmüyle 5941 s. Çek Kanunu’nun 6/1 hükmü arasında uyumu tesis edecek paralel bir değişiklik cihetine gidilmesinin zorunlu olduğunu düşünmekteyiz.

• Yargıtay’ın geliştirdiği içtihat perspektifine göre, çek hamiline ödemede bulunularak etkin pişmanlık gösterilmesi hâlinde, hamilin “**şikayet hakkı sona erer**”. Bu düşünce genel suç ve yaptırım ilkelerine ters düştüğü kadar, ceza muhakemesi kuralları ile de bağdaşmamaktadır. Zira Yüksek Mahkeme’nin bu uygulamasının benimsenmesi hâlinde, etkin pişmanlık gösteren fail hakkında etkin pişmanlığa değil, şikayetin son bulmasına dayalı olarak bir karar vermek gerekecektir. Hamilin ödemeye rağmen şikayetini sürdürmesi hâlinde, süren şikayete son vermek izahı mümkün olmayan bir görüştür. Görüldüğü üzere, etkin pişmanlığa şika-

⁶² 10. CD. 13.10.2008, 2007/450, 2008/14589 [Arslan-Kayanççek, Çek Kanunu Şerhi, sh. 784].

⁶³ 10. CD. 24.06.2009, 2007/21989, 2009/12429 [Arslan-Kayanççek, Çek Kanunu Şerhi, sh. 784].

yetten vazgeçmeye ilişkin sonuçlar bağlayan bu görüş, her iki kurum arasındaki nitelik farkını gözden kaçırmaması ve adeta etkin pişmanlığın varlık nedenini ortadan kaldırması açısından da kabulden yoksundur. Yargıtay'ın söylediğinin aksine, ödeme durumunda fail hakkında şikayetin son bulması değil, etkin pişmanlık nedeniyle cezai yaptırım cihetine gidilmemelidir. Yargıtay'ın sözü edilen uygulamasını yansıtan kararlarına şunlar örnek gösterilebilir:

“Sanığın temyiz dilekçesinde, suça konu *çek bedelini ödemek suretiyle çek aslını aldığı*ni belirterek, dilekçe ekinde çek aslı ve PTT havale emrini sunması karşısında; çekin katılanın rızası hilafına elinden çıkması koşuluyla, *çek aslının sanıkta veya muhatap bankada bulunması* hâlinde BK'nın 88. maddesi uyarınca şikayetçinin yasal hamillik sıfatının, dolayısıyla şikayet hakkının sona ereceği dikkate alınmalıdır.”⁶⁴

“Kambiyo senetlerine mahsus haciz yolunda, takibe konu senede ilişkin *tüm borcun ödenmiş olması* durumunda, icra dosyası infazen işlemden kaldırılıp, senedin isteği hâlinde tüm borcu ödemiş olan borçluya verilmesi veya artık alacaklıya iade edilmeyerek *icra müdürlüğünde saklanması* gerekmekte olup; bu durumda, alacaklının yasal hamillik sıfatı, dolayısı ile şikayet hakkı sona ereceğinden, atılı suçtan açılan ilgili ceza davasının artık suça konu çeki elinde bulundurmeyen müştekinin şikayet hakkının ortadan kalkması nedeni ile düşürülmesine karar verilmesi gerekmektedir.”⁶⁵

● Etkin pişmanlıkta bulunulduğuna ilişkin “**savunmaların, yapılan ceza kovuşturmasında dikkate alınıp aydınlığa kavuşturulması**” yasal zorunluluktur. Ödemenin doğrudan hamile yapıldığı ve hamil tarafından bir ihtirazî kayıt düşülmeksizin ödemenin kabul edildiği durumlarda sorun çıkmayabilir. Ancak, hamil ihtirazî kayıtla ödemeyi kabul eder veya ödeme hamil adına muhatap bankaya yapılırsa, etkin pişmanlıkla ilgili sorunların çıkması kaçınılmazdır⁶⁶.

“Sanığın yargılama aşamasında alınan 17.12.2004 tarihli ifadesinde ve temyiz dilekçesinde, dava konusu çekle ilgili *borcunu ödediğini ve çek aslının kendisinde bulunduğunu* savunması karşısında; suça konu çek aslının sanıkta olup olmadığının, çek bedelinin ferîleriyle birlikte ödenip

⁶⁴ 10. CD. 27.11.2008, 2007/22912, 2008/17778 [Arslan-Kayançiçek, Çek Kanunu Şerhi, sh. 785].

⁶⁵ 10. CD. 28.06.2004, 2004/6786, 2004/7718 [Arslan-Kayançiçek, Çek Kanunu Şerhi, sh. 785].

⁶⁶ Kirca, Bir Değerlendirme, sh. 28.

ödenmediğinin araştırılmasından sonra, sonucuna göre hukukî durumun tayin ve takdirinde yasal zorunluluk bulunması bozmayı gerektirmiştir.”⁶⁷

“Sanık müdafinin temyiz dilekçesinde, şikayetçi ile borcun ödenmesi konusunda anlaşma yaptıklarını belirterek, dilekçe ekinde suç konusu çekin de içinde bulunduğu ‘*Teslim ve İbra Sözleşmesi*’nin fotokopisini sunması karşısında; sözleşmenin getirilip, ödemenin yapıp yapılmadığının saptanmasında zorunluluk bulunması bozmayı gerektirmiştir.”⁶⁸

“Suça konu çek bedelinin tazminatı ve gecikme faizi ile birlikte *ödendiğinin belgelendirilmesi* hâlinde, yerinde karar verilmesi olanaklı kabul edilmiştir.”⁶⁹

“Sanık temyiz dilekçesinde, suça konu çekle ilgili borcun ödenmesine yönelik olarak, alacaklı ile *protokol* yaptıklarını ileri sürüp dilekçe ekinde sunduğu protokol başlıklı belge fotokopisinde, Kartal 2. İcra Müdürlüğü’nün 1999/4033 sayılı dosyasıyla hakkında icra takibi yapılan suç konusu çekle ilgili olarak alacaklı tarafa toplamı 25.000 Amerikan Doları olan *sekiz ayrı senet verildiğini* belirtmesi karşısında bu hususun doğruluğunun araştırılmasında zorunluluk bulunması bozmayı gerektirmiştir.”⁷⁰

“Sanığın temyiz dilekçesinde, çek bedellerini *ödeyerek çek asıllarını muhatap bankaya verdiği*ni belirtmesi karşısında; çek aslının sanıkta olması hâlinde BK’nın 88. maddesine göre şikayetçinin yasal hamillik sıfatının ve şikayet hakkının sona ereceği de dikkate alınarak, çek bedellerinin ödenip ödenmediği ile çek asıllarının kimde olduğu araştırılarak, sonucuna göre sanığın hukukî durumunun belirlenmesi gerekliliği bozmayı gerektirmiştir.”⁷¹

“Sanığın temyiz dilekçesinde suça konu çek bedelinin Amasya İcra Müdürlüğü’nün 2002/4906 esas sayılı dosyasına *ödendiğini* ileri sürerek Amasya İcra Tetkik Mercii Hâkimliği’nin 2003/45 esas ve 2003/103 karar sayılı kararının fotokopisini sunması karşısında; sözü edilen dosyala-

⁶⁷ 10. CD. 11.12.2006, 2005/7019, 2006/14022 [Arslan-Kayanççek, Çek Kanunu Şerhi, sh. 785].

⁶⁸ 10. CD. 05.10.2009, 2007/17848, 2009/14668 [Arslan-Kayanççek, Çek Kanunu Şerhi, sh. 785].

⁶⁹ 10. CD. 19.01.2010, 2008/2893, 2010/522 [Arslan-Kayanççek, Çek Kanunu Şerhi, sh. 785].

⁷⁰ 10. CD. 15.02.2007, 2006/4772, 2007/1652 [Arslan-Kayanççek, Çek Kanunu Şerhi, sh. 786].

⁷¹ 10. CD. 22.03.2010, 2007/25348, 2010/6266 [Arslan-Kayanççek, Çek Kanunu Şerhi, sh. 786].

rın getirilerek suça konu çek bedelinin ödenip ödenmediğinin araştırılmasında zorunluluk bulunması bozmayı gerektirmiştir.”⁷²

V. ETKİN PİŞMANLIĞIN SONUÇLARI

A.Yargılama Aşamalarına Göre Verilecek Karar Açısından

1. Soruşturma Aşamasında Zararın Ödenmesi

5941 s. Çek Kanunu m. 6/1-a hükmüne göre, şikayetçi olunan fail, soruşturma aşamasında karşılıksız kalan çek bedelini, çekin üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihine göre kanuni ibraz tarihinden itibaren işleyecek 3095 sayılı Kanuna göre ticarî işlerde temerrüt faiz oranı üzerinden hesaplanacak faizi ile birlikte tamamen öderse, hakkında cumhuriyet savcısı tarafından “*kovuşturmaya yer olmadığı*”na karar verilir. Cumhuriyet savcısının bu kararı tesis ederken, 5941 s. Çek Kanunu m. 6/1-a ve CMK m. 172 hükmüne dayanması gerekir.

Kanuna göre “soruşturma aşaması”, yetkili mercilerce suç şüphesinin öğrenilmesinden iddianamenin kabulüne kadar geçen evreyi ifade etmektedir (CMK m. 2/1-e). Üzerinde yazılan keşide tarihine göre, kanuni ibraz süresi içinde bankaya ibrazında yeterli karşılığı bulunmaması sebebiyle karşılıksız işleminin yapılmasıyla “karşılıksız çek suçu” oluşmakla birlikte, şikayet hakkı kullanılmadıkça soruşturma evresi başlamayacaktır. Bununla birlikte suçun oluşması ile şikayet işleminin gerçekleşmesine kadar geçen süreçte etkin pişmanlık gösterilerek çek bedelinin faiziyle birlikte ödemesi olasıdır. Kanunda açıklık bulunmamakla birlikte, düzenlemenin amacı gözetildiğinde bu ihtimalde de etkin pişmanlığa dayalı olarak fail hakkında kovuşturmaya yer olmadığına karar verilmelidir.

2. Kovuşturma Aşamasında Zararın Ödenmesi

5941 s. Çek Kanunu m. 6/1-a hükmüne göre, fail, kovuşturma aşamasında, karşılıksız kalan çek bedelini, üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihine göre kanuni ibraz tarihinden itibaren işleyecek 3095 sayılı Kanuna göre ticarî işlerde temerrüt faiz oranı üzerinden hesap edilen faizi ile birlikte tamamen öderse, hakkında mahkeme tarafından “*davanın düşmesi*”ne karar verilir. Mahkemenin bu kararı tesis ederken, 5941 s. Çek Kanunu m. 6/1-b ve CMK m. 223/8 hükmüne dayanması gerekir. CMK m. 223/4-a hükmünde, işlenen fiilin suç olma özelliğini devam ettirmesine rağmen, etkin pişmanlık dolayısıyla faile ceza verilmemesi hâllerinde,

⁷² 10. CD. 07.07.2008, 2006/14055, 2008/11487 [Arslan-Kayanççek, Çek Kanunu Şerhi, sh. 786].

ceza verilmesine yer olmadığı kararı verileceği belirtilmektedir. Böylelikle 5941 s. Çek Kanunu m. 6 hükmü, etkin pişmanlık durumunda düşme kararı verileceğinden söz ederek CMK'dan ayrılmıştır. Gerçekten 5941 s. Çek Kanunu'ndaki etkin pişmanlık kurumu gerek mahiyeti, gerek koşulları ve gerekse de sonuçları itibarıyla TCK'nın bazı özel hükümlerinde kaleme alınan etkin pişmanlığa ilişkin düzenlemelerden kısmen farklı biçimde tarif edilmiştir. 5941 s. Çek Kanunu m. 1/2'de, bu Kanunda hüküm bulunmayan hâllerde genel hükümlerin uygulanacağı vurgulandığına göre, CMK'nın 5941 s. Çek Kanunu karşısında genel hükümler içeren kanun olması nedeniyle, karşılıksız çek suçu yönünden etkin pişmanlık gösterilmesi durumunda CMK m. 223/4-a gereğince ceza verilmesine yer olmadığına kararı değil, m. 223/8 hükmü uyarınca düşme kararı verilmesi zorunludur. Eğer hüküm temyiz edilmişse, bu durumda Yargıtay kamu davasının düşürülmesine karar vermektedir (CMK m. 223/8 ve m. 303/1-a, CMUK m. 322/1-1. bent).

“Sanık hakkındaki davanın 3167 sayılı Kanununun 16c maddesi ile 5271 sayılı CMK'nın 223. maddenin 8. fıkrası uyarınca düşmesi yerine, yazılı şekilde *beraat* kararı verilmesi yasaya aykırı olduğundan, hükmün CMUK'un 321. maddesi gereğince bozulmasına, ancak bu durumun yeniden duruşma yapılmaksızın aynı Kanun'un 322. maddesi uyarınca düzeltilmesi mümkün bulunduğundan, hüküm fıkrasında yer alan 'beraatine' ibaresi çıkarılıp yerine '5941 sayılı Kanununun 6/1-b maddesi ile 5271 sayılı CMK'nın 223. maddesinin 8. fıkrası gereğince düşmesine' ibaresinin yazılması suretiyle hükmün düzeltilerek onanmasına karar verildi.”⁷³

“Hâkim tarafından görülerek havale edilen 08.08.2006 tarihli dilekçe ekinde, sanık müdafii tarafından sunulan Şişli 2. İcra Müdürlüğü'nün 08.08.2006 tarihli yazısında, suça konu çekle ilgili alacağın tamamının ferileriyle birlikte ödendiği belirtmiş olduğundan, hükmün bozulmasına; 1412 sayılı CMUK'nın 322. maddesinin verdiği yetkiye dayanılarak, sanık hakkındaki kamu davasının, 5941 sayılı Çek Kanunu'nun 6 ve CMK'nın 223/8. maddeleri gereğince düşmesine karar verildi.”⁷⁴

“Hâkim tarafından görülerek havale edilen 23.07.2008 tarihli dilekçesiyle katılan vekili suça konu çekin tüm ferileri ile birlikte ödendiğini bildirmiş olduğundan; diğer yönleri incelenmeksizin hükmün bozulmasına ve 5941

⁷³ 10. CD. 25.05.2010, 2009/2604, 2010/12272 [Arslan-Kayanççek, Çek Kanunu Şerhi, sh. 787].

⁷⁴ 10. CD. 02.02.2010, 2007/23771, 2010/2176 [Arslan-Kayanççek, Çek Kanunu Şerhi, sh. 787].

sayılı Çek Kanununun 6. maddesi gereğince sanık hakkındaki kamu davasının *ödeme nedeni ile düşürülmesine* karar verildi.⁷⁵

“Çek bedelinin, tazminatı ve gecikme faizi ile birlikte ödendiğinin veya icra kanalıyla ödeme veya müşteki ile anlaşma suretiyle çek aslının geri alındığının kanıtlanması durumlarında, hükmün tüm cezai sonuçları ile birlikte ortadan kaldırılması için mahallinden bir karar alınması her zaman mümkün görülmüştür.”⁷⁶

Maddede geçen “*kovuşturma aşaması*” kavramından kasıt, iddianamenin kabulüyle başlayıp, hükmün kesinleşmesine kadar geçen evredir (CMK m. 2/1-f).⁷⁷ Dolayısıyla fail, hakkında karşılıksız çek suçundan (m. 5/1) düzenlenen iddianamenin mahkemece kabulünden kurulacak hükmün kesinleşmesine kadar geçen sürede göstereceği etkin pişmanlık bu kapsamda değerlendirilecektir. Nihayet, ödeme ile karşılıksız çek suçundan ötürü açılan kamu davasının kendiliğinden düşmesi beklenemez. Mahkemece düşme kararı verilerek bir yargısal tasarrufta bulunulması gerekir.

3. Hüküm Kesinleştikten Sonraki Aşamada Zararın Ödenmesi

5941 s. Çek Kanunu m. 6/1-c hükmüne göre, fail, mahkûmiyet hükmünün kesinleşmesinden sonra karşılıksız kalan çek bedelini, çekin üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihine göre kanuni ibraz tarihinden itibaren işleyecek 3095 sayılı Kanuna göre ticarî işlerde temerrüt faiz oranı üzerinden hesap edilen faizi ile birlikte tamamen öderse, hakkında mahkeme tarafından “*hükmün bütün sonuçlarıyla ortadan kaldırılması*”na karar verilir. Mahkemenin bu kararı tesis ederken, 5941 s. Çek Kanunu m. 6/1-c hükmüne dayanması gerekir. Dolayısıyla fail, hakkında karşılıksız çek suçundan (m. 5/1) kurulan mahkûmiyet hükmünün kesinleşmesinden sonra etkin pişmanlık gösterecek olursa, hakkında zikredilen madde gereğince “ortadan kaldırma” kararı verilecektir. Etkin pişmanlık gösterilmesi durumunda hüküm bütün cezai sonuçları ile birlikte ortadan kalkacağından, henüz cezanın infazına başlanmamışsa adli para cezası (veya

⁷⁵ 10. CD. 19.03.2010, 2010/7919, 2010/6100 [Arslan-Kayanççek, Çek Kanunu Şerhi, sh. 787].

⁷⁶ 10. CD. 27.09.2006, 2005/14189, 2006/10661 [Arslan-Kayanççek, Çek Kanunu Şerhi, sh. 788].

⁷⁷ Doktrinde *Bıçak*, kovuşturma aşamasının hükmün kesinleşmesi ile değil, verilmesiyle son bulduğunu, kararların denetlenmesi evresinin bu kapsamda değerlendirilmemesi gerektiğini savunmaktadır ki; Kanunun açık düzenlemesi karşısında bu düşünceyi isabetli bulmamaktayız (bkz. *Bıçak*, Vahit, Suç Muhakemesi Hukuku, 1. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2010, sh.311).

ödenmediği için dönüştürüldüğü zorlama hapsi) infaz edilmeyecek, infaza başlanmışsa buna derhal son verilecektir.

“Mahkûmiyet hükmünün kesinleşmesinden sonra sanık müdafinin yargılamanın yenilenmesi talebi ve bu talebin kabulü üzerine yapılan duruşma sırasında müşteki TMSF Hukuk İşleri Daire Başkanlığı'nın 14.10.2008 tarih ve 05775 sayılı, 29.12.2008 tarih ve 06918 sayılı yazıları ile suça ve hükme konu çekten kaynaklanan alacaklarının K. F. Fin. Hiz. AŞ.'ye temlik edildiğinin bildirilmesi, TMSF vekilinin de 29.04.2009 tarihli oturumda aynı doğrultuda beyanda bulunması ve teminat karşılığı çek bedelinin K. F. Fin. Hiz. AŞ.'ye ödendiğinin mahkemece kabul edilmiş olması karşısında; *hükmün bütün cezai sonuçları ile ortadan kaldırılmasına* karar verilmesi gerekirken, *davanın düşürülmesine* karar verilmesi yasaya aykırı olduğundan 14.05.2009 tarihli ek kararın bozulmasına, alacağın temlik yolu ile çeki devralan K. F. Fin. Hiz. AŞ. vekilinin 28.01.2010 havale tarihli dilekçesi ile şikayetten vazgeçmesi de nazara alınarak 5941 sayılı Çek Kanunu'nun 6 ve CMK'nın 223. maddeleri gereğince 10.06.2004 tarih 2001/1819 esas, 2004/1115 karar sayılı *kesinleşmiş hükmün bütün sonuçlarıyla ortadan kaldırılmasına* karar verildi.”⁷⁸

Yargıtay 10. CD, 3167 s. Çek Kanunu'nun yürürlüğü döneminde geliştirdiği uygulamasını yansıtan kararlarında, “*hüküm kesinleştikten sonra fakat bilfiil infaza geçilmeden önce*” etkin pişmanlık nedeniyle hükmü veren mahkemeden, mahkûmiyet kararının tüm sonuçları ile birlikte ortadan kaldırılması talep edildiğinde, verilecek karar önceki hükmün zat ve mahiyetinde değişiklik yaratan bir nitelik taşıdığından hareketle, bu hususun duruşma açılmak suretiyle incelenmesi, şikayetçinin (katılanın/ hamilin) de duruşmaya çağırılması zorunluluğuna işaret etmekteydi.

“Sanık hakkında hükmün kesinleşmesinden sonra katılanın vazgeçmesi ya da çek bedelinin tazminat ve yasal faizi ile birlikte ödenmesi cezayı ortadan kaldıracığından, bu yöndeki talep hâlinde katılan tarafa da bildirimde bulunularak *duruşma* açılıp karar verilmesi gerektiğinden, duruşma açılmadan verilen hükümden haberdar olan katılan vekilinin hükmü temyiz yetkisi bulunduğu kabul edilerek yapılan incelemede, *hükmün zat ve mahiyetinde değişiklik yapan kararların duruşma açılarak verilmesi* gerektiğinin gözetilmemesi yasaya aykırı olup, katılan vekilinin temyiz

⁷⁸ 10. CD. 19.03.2010, 2010/8609, 2010/6112 [Arslan-Kayanççek, Çek Kanunu Şerhi, sh. 788].

itirazları bu nedenle yerinde olduğundan başka yönleri incelenmeksizin hükmün bozulmasına karar verildi.”⁷⁹

Yargıtay, 23.02.1938 t. ve 23/9 s. eski bir içtihadı birleştirme kararını referans aldığı bu kararlarında vardığı sonucu daha sonra da aynen devam ettirmiştir. Yüksek Mahkeme sonraki kararlarında -ki bu uygulamasını 5941 s. Çek Kanunu m. 6/1-c hükmünün tatbiki açısından da sürdürmemesi için neden bulunmamaktadır- başka dayanaklar da göstermek suretiyle aynı sonuca ulaşırken, hükmün kesinleşmesinden sonra gerçekleşecek etkin pişmanlığın bütün cezai sonuçlarıyla birlikte hükmü ortadan kaldırma etkisi göstermesinin, buna dayalı olarak verilen kararı, 5275 s. CGTİK'nın 98 ila 101. maddelerinde düzenlenen ve itiraza tabi olan konulara ilişkin kararlardan farklı kıldığı düşüncesinden hareket etmiştir. Yüksek Mahkeme'nin, bu kararlarında açıkça etkin pişmanlık ve şikâyetten vazgeçmenin inceleme yapılması, araştırmaya gidilmesi ve kanıt toplanmasını gerektiren bir neden olduğundan söz etmemesi sonucu değiştirmemektedir. Bu sebeple de “hüküm kesinleştikten sonra etkin pişmanlıkta bulunulmuşsa”, mahkemece duruşma açılarak bir karar tesisi cihetine gidilmesi zorunluydu. Yapılan duruşma sonucu verilen ortadan kaldırma kararı itiraza değil, genel kanun yolu olan temyize tabi olmaktadır. Fakat yerel mahkemeler nezdinde sözü edilen kararlarda ulaşılan sonuca uygun uygulamaya gidildiğini söylemek güçtür. Hatta yerel mahkemelerin, Yargıtay kararlarının zıt istikametinde dosya üzerinden ek-kararlar vermek suretiyle ısrarlarını hâlen devam ettirdikleri gözlenmektedir.

“3167 sayılı Kanun'un 16c maddesinin 4. fıkrasında, hükmün kesinleşmesinden sonra, çek tutarı veya karşılıksız kalan bölümü ile çek tutarına veya karşılıksız kalan bölümüne ait % 20 tazminatın ve çekin ibrazından ödeme tarihine kadar geçen süre içinde 16a maddesine göre hesaplanacak gecikme faizinin ödenmesi hâlinde, bütün cezai sonuçlarıyla birlikte hükmün ortadan kalkacağı öngörülmüş olup, bu konuda mahkeme tarafından verilecek karara karşı hangi yasa yoluna başvurulabileceği belirtilmemiştir. Mahkeme kararlarına karşı başvurulacak yasa yolu kural olarak temyiz yasa yoludur. Kararın kesin ya da itiraza tabi olması için açık düzenleme gerekir. Öte yandan, 5275 sayılı CGTİK'nın 98-101.

⁷⁹ 10. CD. 26.12.2006, 2005/15095, 2006/14954 [Arslan-Kayançiçek, Çek Kanunu Şerhi, sh. 7896]. İşaret edelim ki, Yargıtay'ın bu kararı etkin pişmanlığa ilişkin olmakla birlikte, etkin pişmanlık ve şikâyetten vazgeçmeye verilecek kararlar bakımından aynı sonuçlar bağlandığından, şikâyetten vazgeçme yönünden de konu ile ilgilidir.

maddelerinde düzenlenen ve itiraza tabi olan konulara ilişkin kararlar 3167 sayılı Kanun'un 16c maddesinde belirtilen kararlardan farklıdır. Bu durumlara göre, *hükümden sonra ödeme veya şikayetten vazgeçme nedeniyle, 3167 sayılı Kanun'un 16b ve 16c maddeleri kapsamındaki talepler üzerine verilecek kararlar temyiz yasa yoluna tabi olduğundan, hükümlü müdafinin 04.01.2008 tarihli itiraz dilekçesi temyiz dilekçesi olarak kabul edilmiş ve Ankara 7. Asliye Ceza Mahkemesi'nin sözü edilen 11.12.2007 tarihli ek kararı incelenmiştir./ Hükümlü müdafinin talep dilekçesinde, çekin ödendiğini ve çek aslının ilgili bankaya iade edildiğini belirtmesi; muhatap bankanın 07.12.2007 tarihli cevap yazısında ise, çek aslının Ali Rıza Ö. (hükümlünün babası) tarafından bankaya iade edildiğinin bildirilmesi; suç konusu çekin aslının şikayetçiden onun rızası ile alınmış olmasının çekle ilgili borcun ödendiği anlamına geleceği dikkate alınarak; bu konuda katılan veya vekilinden durum sorulduktan sonra, sonucuna göre karar verilmesi gerektiği gözetilmeden, eksik araştırma ve yasal olmayan gerekçe ile talebin reddedilmesi yasaya aykırıdır.”⁸⁰*

Yargıtay 10. CD, kesinleşen “*hükümün infazına geçilmesi*” aşamasında ise, değişik uygulama yürütülmesi gerektiğine işaret etmiştir. Anlaşıldığı kadarıyla Yargıtay, hükümün kesinleşmesi ile fiilen infaza başlanması arasında kalan sürede etkin pişmanlık gösterilmesi hâlinde, ortadan kaldırma kararının *duruşma* açılarak, fiilen infaza geçilmesinden sonraki süreçte ise, *dosya (evrak) üzerinden ek-kararla* ortadan kaldırma kararı verilebileceğinden yana olmuştur.

“Karşılıksız çek keşide etmek suçundan hükümlüler Şener B. ve S-B. İnş. Ltd. Şti. hakkında Erzurum 2. Asliye Ceza Mahkemesi’nce yapılan yargılama sonucu, 23.05.2006 tarihinde 2006/29 esas ve 2006/277 karar sayı ile kurulan mahkûmiyet hükümlerinin temyiz edilmeksizin kesinleştiği, hükümlülerin müdafii tarafından çek aslının ödeme nedeniyle İcra Müdürlüğü’nden geri alınması üzerine cezanın kaldırılması ve infazın durdurulması talebi hakkında Mahkemesince *dosya üzerinde* yapılan inceleme sonucu 26.09.2006 tarihinde 2006/29 esas ve 2006/277 *ek karar* sayı ile *hükümün ortadan kaldırılması talebinin reddine* ilişkin kararların hükümlülerin müdafii tarafından temyiz edilmesi üzerine, dava dosyasının Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı’nın iade isteyen tebliğnamesi ile 16.07.2008 tarihinde Dairemize gönderildiği anlaşılmış ise de; 5275 sayılı CGTİK’nın 98 ve 101. maddeleri uyarınca *infaza yönelik* olarak verilen

⁸⁰ 10. CD. 06.11.2009, 2009/2163, 2009/17188 [Arslan-Kayanççek, Çek Kanunu Şerhi, sh. 790].

Erzurum 2. Asliye Ceza Mahkemesinin 26.09.2006 tarih ve 2006/29 esas, 2006/277 sayılı ek kararının temyiz değil 5275 sayılı Kanun'un 101/3. maddesi uyarınca *itiraz yasa yoluna tabi* olması nedeniyle, merciince karar verilmesi için dosyanın mahalline gönderilmek üzere Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'na iadesine karar verildi.”⁸¹

Yargıtay'ın uygulama birliğini sağlamaktan uzak bu kararlarında, kesinleşen mahkûmiyetler bakımından *-etkin pişmanlık hükmüne (E-Çek K m. 16c/4; Y-Çek K m. 6/1-c) istinaden ortadan kaldırma kararı verilirken- "fiili infaz"* tarihini ölçü almasının mantığını anlamak güçtür. Geçmişte, etkin pişmanlık gösterilmesi durumunda ne şekilde hareket edileceği sorusuna cevap veren bir yasa normu mevcut değildi; bu itibarla etkin pişmanlık, 1412 sayılı CMUK'un mahkûmiyet hükmünün yorumunda doğan tereddüdün giderilmesi bakımından hâkimden karar istenmesi yön-temini düzenleyen 402. maddesi çerçevesinde çözüme kavuşturulmaktaydı. Yeni düzenlemeler ekseninde konuya yaklaşıldığında; şüphe yok ki CGK'nın 27.12.2005 t. ve 2005/3-162 E., 2005/173 K. s. kararında⁸² da açıklıkla belirtildiği üzere, 5252 s. Kanun'un 9. maddesinde yer alan uyarılama yargılamasına ilişkin düzenleme, TCK hükümlerinin zaman yönünden uygulanmasına münhasır olduğundan, 5941 s. Çek Kanunu m. 6/1-c uyarınca etkin pişmanlığa istinaden hükmün ortadan kaldırılması kararının tesisi açısından tatbik kabiliyetini haiz değildir. Bundan çıkan sonuç da, etkin pişmanlığa dayalı olarak ne şekilde hükmün ortadan kaldırılacağı sorununun çözümünün 5275 s. CGTİK'da aramak gerektiğidir. Gerçekten CGTİK'nın 98/1. maddesinde, mahkûmiyet hükmünün yorumunda veya çektirilecek cezanın hesabında duraksama olursa, cezanın kısmen veya tamamen yerine getirilip getirilemeyeceği ileri sürülür ya da sonradan yürürlüğe giren kanun hükümlünün lehinde olursa, duraksamanın giderilmesi veya yerine getirilecek cezanın belirlenmesi için hükmü veren mahkemeden karar isteneceği belirtilerek zikredilen belirsizlik giderilmeye çalışılmıştır. Aynı Kanun'un 101/1. maddesinde de, cezanın infazı sırasında, 98 ilâ 100. maddeler gereğince mahkemeden alınması gereken kararların duruşma yapılmaksızın verileceği, karar verilmeden önce Cumhuriyet savcısı ve hükümlünün görüşlerini yazılı olarak bildirmelerinin istenebileceği hükme bağlanmıştır. Görüldüğü üzere, 98 ve 101. maddelerdeki düzenlemelerin yalnızca (salt) cezanın fiilen infazına

⁸¹ 10. CD. 30.03.2010, 2008/11704, 2010/7371 [Arslan-Kayanççek, Çek Kanunu Şerhi, sh. 790].

⁸² Aynı mealde: CGK. 20.06.2006, 2006/10-124, 2006/165; CGK. 24.01.2006, 2005/11-136, 2006/3; 11. CD. 14.11.2005, 2005/8751, 2005/11060 [Arslan-Kayanççek, Çek Kanunu Şerhi, sh. 791].

ilişkin olduğunu iddia etmek fazla şekilcilik anlamına gelir. Bu düzenlemeleri hükmün kesinleşmesi anından itibaren uygulama alanı kazanan hükümler olarak görmek gerekir. CMK’da hükmün ortadan kaldırılması şeklinde bir karar türüne yer verilmemiş olması dahi başlı başına, böyle bir kararın ek-kararla verilemeyeceğini dile getiren Yargıtay’ı haksız çıkarmaktadır. Dolayısıyla 5941 s. Çek Kanunu hükümleri gereğince hüküm kesinleştikten sonra etkin pişmanlıkta bulunulması olasılığında, CGTİK m. 98 hükmüne istinaden infazda tereddüt hâsıl olduğu gerekçe gösterilerek infaz savcısı, hükümlü veya hükümlünün vekili tarafından mahkemeden *infazın durdurulması* istenmeli, henüz cezanın infazına başlanmamışsa *hükmün bütün cezai sonuçları ile birlikte ortadan kaldırılması* istemini içeren *ek-karar* talep edilmelidir. Bundan çıkan bir başka sonuç, infaz savcısının hükmü veren mahkemeye başvurmaksızın görevsel tasarruf kullanarak söz konusu kararı tesis edemeyeceğidir. Başvuru şart olduğuna göre, istem üzerine yargılama faaliyeti “**duruşmasız**” yani *evrak üzerinde* gerçekleştirilecektir. Mahkeme infazın durdurulmasına karar vermiş olsa bile, bunu bir “**ek-karar**”la sonlandırmalıdır. İnceleme sonucu esasen etkin pişmanlığın gerçekleşmediği sonucuna ulaşılması durumunda ise, *talebin reddine* karar vermelidir. Burada, ödemenin gerçekleşme şekli ve tam olup olmadığı gibi hususların aydınlığa kavuşturulmasının araştırma ve taraf beyanlarına başvurmayı gerektirdiğinden hareketle, dosya üzerinden verilecek bir ek-kararla etkin pişmanlık hâline bağlanan sonuçların çözüme kavuşturulmasının beklenemeyeceği itirazı ileri sürülebilir. Ne var ki kanun koyucu uygulayıcıya başka bir seçenek bırakmış değildir. Biz mahkemenin, kendisine sunulan ödemeye ilişkin belgeleri incelemek yanında, araştırma ve inceleme cihetine gidilmesinde bir sakınca bulunmadığını düşünmekteyiz. Kanaatimizce mahkemenin taraflardan yazılı beyanda bulunmalarını isteme yolu her zaman açıktır. Nitekim CGTİK m. 101/1’de, mahkemenin infaz savcısının ve hükümlünün “*iddialarının nedenlerini (görüşlerini) yazılı olarak bildirmeleri*”ni isteyebileceği belirtilmektedir. Maddede, görüş alınması hususunda mahkemenin “*takdir*”ine vurgu yapılmış olması, gerekli görülmediği takdirde bu kişilerden görüş alınmaması yolunun açık tutulduğu anlamına gelmektedir. Bildirimi, mahkemenin takdirine terk edildiği böylesi bir görüşün, hükümlüye sağlanan güvence yönünden duruşma işlevi görmekten uzak düştüğü hususunda şüphe bulunmamaktadır. Bu sebeple CGTİK m. 101/1 hükmünün, Anayasa’nın 36 ve AİHS’nin adil yargılanma hakkına saygıyı içeren 6. maddesine aykırı olduğunu düşünmekteyiz.

Yapılan bütün bu açıklamalar, Yargıtay'ın yukarıda sözü edilen uygulamasını değiştirmesinin isabetli olacağını ortaya koymaktadır. Bir başka anlatımla, Yüksek Mahkeme'nin CMUK'taki belirsizlikler nedeniyle sorunu içtihatla giderme tarzındaki eski çözüm şeklini sürdürmesinin, CGTİK'nın yürürlüğe girmesinden sonra mümkün olmadığı söylenebilir. Sonuç olarak, hükmün kesinleşmesinden sonra gerçekleşen etkin pişmanlığa dayanılarak 5941 s. Çek Kanunu m. 6/1-c uyarınca "*hükmün ortadan kaldırılması*"na karar verilirken duruşma yapılmasının CGTİK m. 101 hükmüne aykırı olacağını söylemek yanlış olmayacaktır. Bundan, duruşmasız inceleme sonucu verilecek karara, CMK m. 223 kapsamında bir "*hüküm*" niteliği atfedilemeyeceği sonucu da çıkmaktadır. Bu kabulün doğal sonucu olarak, hükmü ortadan kaldırmaya özgü bu yargılamada hükümlülerin duruşmada hazır bulundurulması sorgu ve savunmalarının alınmasında zorunluluk bulunmamakta, yapılan yargılama sonunda verilen kararın Anayasa m. 141 ve CMK m. 230 gereğince bir hükmün bütün zorunlu unsurlarını taşıması aranmamakta, ancak bu kararın gerekçe taşıması (AY m. 141) ve yasa yoluna gidilebilmesi için alakadarlara tebliği (CMK m. 35) gerekmektedir.

200

5941 s. Çek Kanunu m. 6/1.c-2 hükmüne istinaden verilen hükmün ortadan kaldırılması kararı, Yargıtay'ın söylediğinin aksine "temyiz" değil, "*itiraz*" kanun yoluna tabidir. Zira adil yargılanma hakkının (AİHS m. 6) bir gereği olarak kaleme alınan CGTİK m. 103/3'te, bölge adliye mahkemesi veya Yargıtay'dan başka mahkemeler tarafından verilen kararlara karşı başvurulabilecek kanun yolunun "*itiraz*"⁸³ olduğu belirtilmiştir. Mahkeme tarafından verilen karara karşı itiraz, CMK m. 35'e göre ilgililerin kararı öğrendiği (tebliğ) gündünden itibaren 7 günlük hak düşürücü süre içinde kararı veren mahkemeye verilecek bir dilekçe veya tutanağa geçirilmek koşulu ile zabıt kâtibine beyanda bulunmak suretiyle yapılır. Kararına itiraz edilen hâkim veya mahkeme, itirazı yerinde görürse kararını hukuka aykırılıkları gidermek suretiyle düzeltir; yerinde görmezse en çok 3 gün içinde itirazı incelemeye yetkili olan *mercie* gönderir. Söz konusu karar sulh ceza hâkimi tarafından verilmişse, yargı çevresinde bulunduğu

⁸³ "*İtiraz*" yolu, kural olarak hâkim kararlarında, istisnai olarak da mahkeme kararlarında yanılma ve/veya hukuka aykırılık olduğu iddiasıyla ortaya çıkan yeni uyuşmazlığın, yargılama makamının kararından zarar gören kişi tarafından yüksek yetkili yargı mercii önüne getirilerek maddî ve hukukî incelemenin yapılmasını sağlayan olağan yasa yoludur [Bkz. **Centel**, Nur/ **Zafer**, Hamide, Ceza Muhakemesi Hukuku, 7. Bası, Beta Yayınevi, İstanbul 2010, sh. 735 vd.; **Arıcan**, Yavuz, Ceza Yargılaması Hukukunda İtiraz Yolu, SÜSBE, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Konya 2006, sh. 59; **Karakehya**, Hakan, Türk Ceza Muhakemesinde Kanun Yolu Olarak İtiraz, AÜSBE, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Eskişehir Temmuz 2002, sh. 16].

asliye ceza mahkemesi hâkimi; sulh cezanın yetkisi asliye ceza hâkimi tarafından kullanılmışsa, ağır ceza işlerini gören mahkeme başkanı; asliye ceza mahkemesi hâkimi tarafından verilmişse, yargı çevresinde bulunduğu ağır ceza mahkemesi; ağır ceza mahkemesi tarafından verilmişse, o yerde ağır ceza mahkemesinin birden çok dairesi varsa numara olarak kendisini izleyen daire, son numaralı daire için birinci daire, o yerde ağır ceza mahkemesinin tek dairesi varsa en yakın ağır ceza mahkemesi itiraz mercii olarak hükmün ortadan kaldırılması kararını incelemekle yetkilidir (CMK m. 268). İtiraz, uyarılma kararının yerine getirilmesinin geri bırakılması sonucunu doğurmaz. Ancak, kararına itiraz edilen makam veya kararı inceleyecek merci, geri bırakılmasına karar verebilir (CMK m. 269). İtirazı inceleyecek merci, yazı ile cevap verebilmesi için itirazı, cumhuriyet savcısı ve karşı tarafa bildirebilir. Mercii, inceleme ve araştırma yapabileceği gibi gerekli gördüğünde bunların yapılmasını da emredebilir (CMK m. 270). Nihayet prensip olarak itiraz hakkında duruşma yapılmaksızın evrak üzerinden karar verilir. Ancak, itiraz olgusunun aydınlatılabilmesi için gerekli görülürse cumhuriyet savcısı ve müdafii veya vekil dinlenebilir. Fakat bu dinlenme duruşma yapıldığı anlamına gelmez. İtiraz yerinde görülürse merci, usul ve esas yönünden hukuka aykırı olarak değerlendirdiği kararı kaldırmakla yetinmez, aynı zamanda itiraz konusu uyuşmazlık hakkında da bir karar verir. Bu nedenle merci, itirazı kabul ettikten sonra buna uygun karar verilmesini itiraza konu kararı veren mahkemeye bırakamaz. Karar; inceleme, araştırma ve değerlendirme için gerekli makul süre gözetilerek mümkün olan en kısa sürede verilir. Mercii, itiraz üzerine verdiği kararları kesindir (CMK m. 271). İtiraza konu kararı veren mahkemenin direnemeyeceği bu karar yönünden ancak kanun yararına bozma (yazılı emir) yolu işletilebilir (CMK m. 309).

Ayrıca ilâve etmek gerekir ki 5237 s. TCK m. 74/1'de, şikayetten vazgeçmenin, *ödenen adli para cezasının geri alınmasını gerektirmeyeceği* hüküm altına alınmıştır. Kamu davası sonuçlanmadan adli para cezasının infazının söz konusu olamaması gerçeği karşısında, bu düzenleme ilk bakışta tereddütler doğurmaya aday gibi görünse de, esasen 5941 s. Çek Kanunu'nda olduğu gibi hükümden sonra da şikayetten vazgeçmenin kabul edildiği suçlara özgüdür. Demek oluyor ki karşılıksız çek suçundan (5941 s. Çek Kanunu m. 5/1) ötürü verilen adli para cezası, hükmün kesinleşmesini müteakip infaz edilmeye başlanmış olmasına rağmen, bu aşamada hamil şikayetinden vazgeçmiş ise, o ana kadar ödenmiş bulunan para cezası miktarının artık geri alınması olanaksızdır. Maddedeki açıklık karşısında, ödenen adli para cezasının hükümlünün rızasıyla ödenmiş

olması veya cebri icra yoluyla tahsil edilmiş bulunması arasında bu açıdan fark yoktur.

4. Hükümün İnfazından Sonraki Aşamada Zararın Ödenmesi

5941 s. Çek Kanunu m. 6/1-c’de, hükümün kesinleşmesinden sonra failin etkin pişmanlık göstermesi hâli düzenlenmiş olmasına rağmen, böyle bir olanağa hükümün infazından sonra da sahip olup olmadığına değinilmemiştir. Maddede “*hükümün kesinleşmesinden sonra*” ibaresine yer verilmiş olması, kanun koyucunun bu hususta bir kısıtlamaya gitmek istemediğinin göstergesidir. Dolayısıyla bu ibarenin geniş yorumlanarak hükümün infazından sonraki aşamayı da kapsamına aldığı kabulü gerekir. Bir başka anlatımla, bu olasılıkta da mahkeme tarafından m. 6/1-c hükmüne dayanılarak “*hükümün bütün sonuçlarıyla ortadan kaldırılması*”na karar verilecektir. Gerçekten kanunun infaz edilmiş hükümlere infazdan sonra da “tekerrür” (TCK m. 58), “erteleme” (TCK m. 51), “hükümün açıklanmasının geri bırakılması” (CMK m. 231) gibi bir takım sonuçlar bağladığı gözetilecek olursa, bunun hükümlünün yararına bir durum ortaya çıkardığı açıktır. Adalet duygusu ve eşitlik esasından hareket edildiğinde de, bu kabulün, failin lehine getirilmiş bir kural olan “kesin hükümün etkisi” ilkesini zedeleyeceği düşünülemez. Nitekim infaz edilen bir hükme bağlanan sonuçlar, bilhassa 5941 s. Çek Kanunu m. 5’te düzenlenen çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı bakımından önem arz etmektedir. Buna göre, güvenlik tedbiri şeklinde hükmedilen yasak kararı, adli para cezası infaz edilmiş olmasına rağmen bir süre daha etkisini sürdürmeye devam etmektedir. İşte infazından sonra etkin pişmanlık nedeniyle hüküm bütün cezai sonuçları itibariyle ortadan kaldırılacak olursa, yasağın keşideci yönünden ciddi biçimde hissedilen etkisi de son bulmuş olacaktır.

Nitekim Yargıtay da aynı yönde uygulama geliştirmiş bulunmaktadır. Somut olaya göre, karşılıksız çek (keşide etme) suçundan fail hakkında Asliye Ceza Mahkemesi’nin E. 2001/2753, K. 2004//460 sayılı ve 02.04.2004 tarihli hükmüyle, ‘3167 sayılı Kanun’un 16/1. maddesi uyarınca 4.500.000.000.-TL ağır para cezası ile cezalandırılmasına’ karar verilmiş, kesinleşen bu hüküm içerdiği adli para cezası ödenmediği için tazyik hapsine dönüştürülerek 30.07.2008 tarihinde infaz edilmiş, 28.01.2010 tarihinde katılan vekilince hükümlünün çek bedelini ödemesi nedeniyle şikayetten feragat ettiklerinin bildirilmesi sebebiyle aynı mahkemece yapılan inceleme sonucu, 28.01.2010 tarihli ve aynı sayılı ‘hükümün bütün sonuçları ile birlikte ortadan kaldırılmasına yer olmadığı’na

dair ek karar tesis edilmiş ve bu karara karşı yapılan itiraz üzerine Ağır Ceza Mahkemesi'nin 04.02.2010 tarihli ve 2010/202 değişik iş sayılı kararı ile, "itirazın reddi" cihetine gidilmiştir. Kanun yararına bozma talebi ve tebliğnamede, 'Dosya kapsamına göre, müşteki banka vekilinin, sanığın çek bedelini ödediğine ilişkin 28.01.2010 tarihli dilekçesi karşısında, 3167 sayılı Kanun'un 16/c-4. maddesinde yer alan 'Hüküm kesinleştikten sonra çek tutarı veya karşılıksız kalan kısmı ile çek tutarına veya karşılıksız kalan kısmına ait yüzde yirmi tazminatın ve çekin ibrazından ödeme tarihine kadar geçen süre içinde 16-a maddesine göre hesaplanacak gecikme faizinin ödenmesi hâlinde bütün cezai sonuçları ile birlikte hüküm ortadan kalkar' düzenlemesi uyarınca hükmün bütün cezai sonuçları itibarıyla ortadan kaldırılmasına karar verilmesi gerektiği gözetilmeden, itirazın kabulü yerine reddine dair ek karar verilmesinde isabet görülmediği"nden bahisle Ağır Ceza Mahkemesi'nin anılan kararının bozulması istenmiştir. Yargıtay 10. CD, 26.04.2010 t. ve E. 2010/17502, K. 2010/9446 s. Yayınlanmamış 5941 s. *Çek K açısından da geçerli sayılabilecek-* kararında haklı olarak şikayetten vazgeçme ile etkin pişmanlığa, verilecek karar açısından aynı sonuçları bağlamış ve şu neticeye varmıştır:

"3167 sayılı Kanun'un 16b maddesinin 3. fıkrasında, 'Hükmün kesinleşmesinden sonra şikayetten vazgeçildiğinde de, hüküm bütün cezai sonuçları ile ortadan kalkar.' hükmüne yer verilmiştir. Söz konusu hükümde ya da aynı Kanun'un diğer bir maddesinde, cezanın infazından sonra şikayetten vazgeçilmesi durumunda, hükmün bütün cezai sonuçları ile birlikte ortadan kalkamayacağına ilişkin bir kural öngörülmemiştir. İncelemeye konu somut olayda, *hükmün infazından sonra*, feragate yetkili katılan vekilince, *çek bedelinin ödendiği* gerekçesiyle hükümlü hakkındaki şikayetten vazgeçilmesi nedeniyle, 3167 sayılı Kanun'un 16b/3 maddesi uyarınca hükmün bütün cezai sonuçları ile birlikte ortadan kaldırılmasına karar verilmesi gerekirken, şikayetten feragatin *hükmün infazından sonra sonuç doğurmadığı gerekçesiyle* yazılı biçimde karar verilmesi yasaya aykırıdır."

B.Çek Düzenleme ve Çek Hesabı Açma Yasağına Etkisi Açısından

Karşılıksız çek suçundan ötürü hükmedilen adli para cezası ile birlikte veya yalnız güvenlik tedbiri olarak çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağına hükmedilmişse, şikayetten vazgeçmede olduğu gibi etkin pişmanlık gösterilmekle, bunlar düşecektir. Hakkında adli para cezasına hükmedilmemekle birlikte, güvenlik tedbiri olarak çek düzenleme ve çek

hesabı açma yasağı kararı verilmiş olan kişinin etkin pişmanlık göstermesi durumunda, bu kişi hakkındaki yasağın etkisinin m. 6/3'te düzenlenen yasak kararının kaldırılması yoluyla giderilmesine gerek bulunmadığını düşünmekteyiz. Zira gerek 3167 s. Çek Kanunu'nda ve gerek 5941 s. Çek Kanunu'nda etkin pişmanlık kurumuna, hükmü bütün cezai neticeleri ile birlikte ortadan kaldırma sonucu bağlanmıştır.

C. Şeriklere Etkisi Açısından

Kanun koyucu karşılıksız çek suçu açısından suç sonrası etkin pişmanlığı (m. 6-1), ceza siyaseti açısından uygun bir tedbir olarak öngörmüş; suç sonucunda ortaya çıkan zararı telafi etme yolunda keşidecileri teşvik etmeyi amaçlamıştır. Söz konusu suçla, malvarlığında meydana gelen zarar yönünden çek hamilleri de korunduğuna göre, keşidecilere getirilen bu olanağın mantığını anlamak güç değildir ve amaca da uygundur. Etkin pişmanlığı hukukî niteliği itibariyle, bir yargılama şartı olarak kabul etmek mümkün değildir. Gerçekten zararın ödenmesi şeklindeki etkin pişmanlık hâlinin bir yargılama şartı gibi düzenlenmiş olması, onun bir yargılama şartı olduğu sonucunu doğurmaz. Keza etkin pişmanlığın şahsî bir cezasızlık sebebi olarak kabul ederek, bunu, hareketin nedensellik değerini ortadan kaldırmayan diğer suç ortaklarına etkili kılmamak da bizce izahı güç bir görüştür. Her şeyden önce TCK'nın 41/1. maddesinde, iştirak hâlinde işlenen suçlarda sadece gönüllü vazgeçen suç ortağının gönüllü vazgeçme hükümlerinden yararlanacağı belirtilmiş, bu etkinin etkin pişmanlık açısından da geçerli olduğu hususunda bir hükme yer verilmiştir. Örneğin, müşterek imza ile veya tüzel kişiyi temsilen keşide edilmiş ve bankaya ibrazında karşılığının bulunmaması nedeniyle karşılıksızdır işlemine tabi tutulmuş bir çek bulunduğunu ve faillerden birinin diğerlerinden erken davranıp çekin karşılıksız kalan kısmını faizi ile birlikte ödediğini düşünelim. Bu durumda bizzat ödemede bulunarak etkin pişmanlık gösteren faili bu hareketinden ötürü cezai yaptırımdan bağışık tutup, diğer faillerin cezalandırılması cihetine gitmek hakkaniyet ve adalet esaslarına ters düşecektir. Bunun doğal sonucu olarak da, diğer failler cezadan kurtulabilmek için karşılıksız kalan miktarı yine faizi ile birlikte ödemek zorunda kalacaklardır ki, bu durum hamiller lehine haksız/ sebepsiz bir zenginleşmeye neden olacak ve hatta gerçekleşecek mükerrer ödemeler onlar için bir tür kazanç kapısına dönüşebilecektir. Madem faillerden birinin yakını tarafından yapılan ödeme dahi etkin pişmanlık olarak kabul edilmektedir; o hâlde faillerden biri tarafından gerçekleştirilen ödeme neden diğer failer hakkında da cezadan kurtulma sonucunu

doğurmasın! Tüm bu sebepler, faillerden biri tarafından gösterilen etkin pişmanlığın aynı çekten ötürü cezaen sorumlu olan diğer faillerin tümü hakkında da m. 6 hükmünün tatbikini gerektirmektedir. Esasen m. 5/1'de düzenlenen suçun örneğin bir tüzel kişinin hesabından çek kullanılarak işlenmesi hâlinde, -içlerinden biri malî işlerden sorumlu kişi olarak görevlendirilmemişse- birlikte sorumlu tutulacak yönetim kurulu üyelerinin cezai sorumlulukları açısından iştirak ilişkisi aranmış da değildir. Bu suç, zikredilen yönden sadece çok failli suç görünümündedir ve yönetim organının her üyesi fail olarak cezayı müstelzimidir.

“Hâkim tarafından görülerek havale edilen 3.12.2009 tarihli dilekçesiyle katılan vekili, *borcun ödendiğini* bildirmiş olduğundan hükmün bozulmasına; nedenine göre bozmanın, hakkındaki mahkûmiyet hükmünü temyiz etmeyen sanık MKS. İnş. Tur. G1. Ta. San. ve Tic. Ltd. Şirketi'ne *sirayetline*; 1412 sayılı CMUK'nın 322. maddesinin verdiği yetkiye dayanılarak, sanıklar Erdoğan A. ve MKS. İnş. Tur. G1. Ta. San. ve Tic. Ltd. Şti. hakkındaki kamu davasının, *5941 sayılı Çek Kanunu'nun 6. ve CMK'nın 223/8. maddeleri gereğince düşmesine* karar verildi.”⁸⁴

D.Yargılama Giderlerine Etkisi Açısından

4814 s. Kanun ile 3167 s. Çek Kanunu'na eklenen 16/b maddesinin 5. fıkrasında, açılan kamu davasının ödemeye (etkin pişmanlığa) dayalı olarak düşürülmesi veya hükmün bütün sonuçları ile birlikte ortadan kaldırılması hâlinde, “**yargılama giderleri**” nden sanık ya da hükümlünün sorumlu tutulacağı açıkça hükme bağlanmıştı. Kanun koyucunun bu hükmü vazetmedeki amacı, davanın son aşamasına kadar bekleyen keşidecinin, hükmün kesinleşmesinden kısa süre önce ödemede bulunmak suretiyle, anlaştığı katılanı şikayetinden vazgeçmeye yönelterek davanın düşmesini sağlama sonucu tüm yargılama giderlerinin Devlet üzerinde kalmasına sebebiyet vermesinin önüne geçmektir.

“Katılan vekili sanığın çek bedelini ödediğini ve bu nedenle davadan feragat ettiğini belirttiğinden, sanık hakkındaki kamu davasının *ödeme nedeniyle düşmesine* ve 3167 sayılı Kanunun 16/b maddesi gereğince *yargılama giderinin sanıktan tahsiline* karar verilmesi gerekirken, davanın şikayetten vazgeçme nedeniyle düşmesine ve yargılama giderinin kamu üzerinde bırakılmasına karar verilmesi yasaya aykırıdır.”⁸⁵

⁸⁴ 10. CD. 18.01.2010, 2009/17312, 2010/316 [Arslan-Kayanççek, Çek Kanunu Şerhi, sh. 796].

⁸⁵ 10. CD. 16.11.2009, 2007/21359, 2009/17875 [Arslan-Kayanççek, Çek Kanunu Şerhi, sh. 797].

“3167 sayılı Kanun’un 16/b-son maddesi uyarınca, kamu davasının *öde-me nedeniyle düşürülmesine* karar verilmesi halinde, kendisini vekil ile temsil ettiren katılan lehine *vekâlet ücretine* hükmedilmesi gerektiğinin gözetilmemesi yasaya aykırıdır.”⁸⁶

5941 s. Çek Kanunu m. 6/1’de, etkin pişmanlık soruşturma aşamasında kamu davasının açılmasına engel olan, kovuşturma aşamasında davayı düşüren ve hüküm kesinleşmişse bu mahkûmiyeti bütün cezai sonuçları ile ortadan kaldıran bir neden olarak düzenlenmiş olmasına rağmen, yargılama giderlerinden sanık veya hükümlünün sorumlu olacağına ilişkin bir sınırlandırmaya gidilmemiştir. 3167 s. Çek Kanunu m. 16b/5 hükmüne benzer ayrık bir düzenlemeye 5941 s. Çek Kanunu’nda yer verilmediğinden, sorunun çözümünü genel hükümlerde (CMK m. 324 ilâ 330) aramak gerekir. CMK m. 325 hükmüyle, yargılama giderinin haksız çıkan tarafından ödenmesi ilkesi ışığında sanığa yükletilmesi, cezaya veya güvenlik tedbirine mahkûmiyet koşuluna bağlanmıştır. CMK’nın 327. maddesinde, “(1) *Hakkında beraat veya ceza verilmesine yer olmadığına karar verilen kişi, sadece kendi kusurundan ileri gelen giderleri ödemeye mahkûm edilir./ (2) Bu kişinin önceden ödemek zorunda kaldığı giderler, Devlet Hazinesince üstlenilir.*” denilerek bu kurala bir istisna getirilmiştir. Fakat bu istisnanın aleyhe geniş yorumlanmak suretiyle hükümde öngörülme-yen giderlerin de faile teşmili mümkün değildir. Mahkûmiyete rağmen kamu davasının gerekli kılmadığı veya yanlışlıkla yapılmış işlemlerin giderlerinden mahkûm sorumlu tutulamaz. Zikredilen düzenlemelerin neticesi olarak, etkin pişmanlık nedeniyle davanın düşürülmesine veya hükmün bütün sonuçları ile ortadan kaldırılmasına karar verilmesi hâlinde, yapılmış olan yargılama giderleri sanığa veya hükümlüye yükletilmeyip *hazine* üzerinde bırakılacaktır. Bu giderler, ödemeyi kabul etmiş olsa dahi sanığa yükletilemez; şikayetçiye de tahmil edilemez. Etkin pişmanlığa dayanılarak kesinleşen hükmün bütün cezai sonuçlarıyla birlikte ortadan kaldırılmasına karar verildiğinde, yargılama giderleri daha önce kısmen veya tamamen infaz edilmiş ise, artık bunların geri istenmesine de imkân kalmayacaktır.

“Suç konusu çekle ilgili *borcun ödenmesi nedeniyle*, hüküm tarihinde yürürlükte olan 3167 sayılı Kanununun 16c maddesinin 2. fıkrası yerine, 16/b maddesinin 2. fıkrası uyarınca davanın *düşmesine* karar verilmesi; yine *yargılama giderinin ödemede bulunan sanığa yüklenmesi gerektiği-*

⁸⁶ 10. CD. 05.05.2010, 2008/5615, 2010/10705 [Arslan-Kayanççek, Çek Kanunu Şerhi, sh. 797].

nin gözetilmemesi kanuna aykırı, katılan vekilinin temyiz itirazları bu nedenle yerinde olduğundan, hükmün CMUK'un 321. maddesi gereğince bozulmasına; hükümden sonra yürürlüğe giren ve **yargılama gideri yönünden sanık lehine olan** 5941 sayılı Çek Kanunu'nun 6. maddesi gereğince, ödeme nedeniyle sanık hakkındaki *kamu davasının düşmesine* karar verildi."⁸⁷

E. Adli Sicile İşlenme Açısından

5352 s. Adli Sicil Kanunu m. 4/1-g'de, "*Ceza mahkûmiyetini bütün sonuçlarıyla ortadan kaldıran şikayetten vazgeçme veya etkin pişmanlık dolayısıyla verilen karar, adî sicile kaydedilir.*" denilmiş, m. 4/2'de, "*...eski hükümde değişiklik yapan tüm hüküm ve kararların*" adli sicile kaydedileceği hükme bağlanmıştır. Nitekim 5941 s. Çek Kanunu m. 6/1'de, ödeme suretiyle etkin pişmanlık gösterilmiş olması ceza mahkûmiyetini bütün sonuçları ile ortadan kaldıran bir neden olarak kabul edilmiştir. Gerçekten düzenleme ile etkin pişmanlığa ilişkin çek mevzuatımızdaki hükümlerle, TCK'da çeşitli suçlarda düzenlenmiş bulunan etkin pişmanlık hükümleri paralel hâle getirilmiştir. Söz konusu hüküm uyarınca, failin karşılıksız kalan bedeli yasal faiziyle ödemesi durumunda, muhakemenin bulunduğu aşamaya göre kamu davası açılmayacak, açılmış bulunan kamu davası düşürülecek, hüküm kurulmuş ve kesinleşmişse mahkûm olunan ceza tüm sonuçları ile ortadan kaldırılacaktır. Dolayısıyla şikayetten vazgeçmede olduğu gibi, etkin pişmanlık hâlinde de, verilen kararlar adli sicile kaydedilecektir.

SONUÇ

4814 s. Kanunla 3167 sayılı Çek Kanunu'na eklenen m. 16c/1-a hükmünde, aynı kanunun 8. maddesi gereğince hamilin zararını karşılamak suretiyle "düzeltme hakkı" nı kullanan keşideciye yargılamadan kurtulma olanağı tanınmış, bunun yanı sıra 16c maddesiyle failin cezadan kurtulması sonucunu doğuran etkin pişmanlık hâli öngörülmüştü. 5941 sayılı Çek Kanunu'nun 5/1. maddesinde tarif edilen karşılıksız çek suçuna özgü olarak, 6/1. maddede, -çek hamillerini koruma esasında hareketle- failin çek bedelinin karşılıksız kalan kısmını çekin üzerinde yazılı düzenleme tarihine göre kanuni (fiili/ gerçek) ibraz tarihinden itibaren başlayan yasal faiziyle birlikte ödeyerek etkin pişmanlık göstermesi durumunda hakkındaki yargılamanın bulunduğu aşamaya göre -hamilin şikayeti sürmüş olsa dahi- kamu davasının açılmayacağı, açılmış kamu davasının düşürülece-

⁸⁷ 10. 05.04.2010, 2008/15424, 2010/7658 [Arslan-Kayanççek, Çek Kanunu Şerhi, sh. 798].

ği, mahkûm olunan cezanın tüm sonuçları ile ortadan kaldırılacağı hükme bağlanmıştır.

Failin 5941 sayılı Çek Kanunu m. 6/1 hükmünden yararlanabilmesi, karşılıksız kalan çek bedelinin, 3095 sayılı Kanuna göre ticarî işlerde temerrüt faiz oranı üzerinden hesaplanacak faizi ile birlikte tamamen ödemiş olmasına bağlıdır. Bankanın kanuni veya akdi teminatı nedeniyle yaptığı kısmî ödeme miktarı (2010 yılı için 600 TL), maddede geçen “karşılıksız kalan çek bedeli”ne dâhil değildir. Etkin pişmanlık kapsamındaki ödemeler, bizzat hamile (müştekiye) ödeneceği gibi, muhatap bankaya da yapılabilir. Üçüncü kişiler tarafından gerçekleştirilen ödemeler de bu kapsamda değerlendirilir. Ödemelerin cibrî icra yoluyla icra dosyasına yapılması hâlinde, failin etkin pişmanlık hükmünden yoksun bırakılması mümkün değildir.

5941 s. Çek Kanunu m. 6/1’de temerrüt faizinin uygulanmaya başlayacağı tarihe ilişkin olarak zikredilen “üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihine göre kanuni ibraz tarihinden itibaren” ifadesindeki belirsizliğin, hükümde “fiilî ibraz tarihi” ibaresine açıklıkla yer verilmek suretiyle giderilebileceğini düşünmekteyiz.

208

Bunun yanı sıra, 3167 s. Çek Kanunu’nun 16c maddesindeki düzenlemenin aksine 5941 s. Çek Kanunu m. 6/1 hükmünde öngörülen ödeme kalemeleri itibariyle gösterilecek etkin pişmanlığın mutlaka borcun ifa edildiği sonucunu doğurmaması nedeniyle, TTK m. 722 hükmüyle 5941 s. Çek Kanunu’nun 6/1 hükmü arasında uyumu tesis edecek paralel bir değişikliğe gidilmesi isabetli olacaktır.

Etkin pişmanlığın uygulanması açısından 3167 s. Çek Kanunu ile 5941 s. Çek Kanunu hükümleri bir bütün olarak karşılaştırıldığında, 5941 sayılı Kanun’un fail lehine olduğu görülmektedir. Bu husus uygulama açısından oldukça önemlidir.

Kanunun öngördüğü şekilde etkin pişmanlık gösterildiğinde, fail hakkında 5941 s. Çek Kanunu m. 6/1-a hükmüne göre, soruşturma aşamasında cumhuriyet savcısı tarafından “kovuşturmaya yer olmadığı”na; kovuşturma aşamasında “davanın düşmesi”ne; hüküm kesinleştikten sonraki aşamada -cezanın infaz edilip edilmediğine bakılmaksızın- “hükümün bütün sonuçlarıyla ortadan kaldırılması”na karar verilecektir.

KAYNAKÇA

- Alacakaptan**, Uğur, Suçun Unsurları, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları No: 263, Ankara 1970.
- Arıcan**, Yavuz, Ceza Yargılaması Hukukunda İtiraz Yolu, SÜSBE, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Konya 2006.
- Arslan**, Çetin/ **Kayanççek**, Murat, 5941 Sayılı Çek Kanunu Şerhi, Sözkese Matbaacılık Tic. Ltd. Şti., Ankara Temmuz 2010.
- Artuk**, Mehmet Emin/ **Gökçen**, Ahmet/ **Yenidünya**, A. Caner, 5237 Sayılı Yeni TCK'ya Göre Hazırlanmış Ceza Hukuku Genel Hükümler C: I, 2. Baskı, Turhan Kitabevi Yayınları, Ankara Nisan 2006.
- Başal**, Koparan, *3167 Sayılı Kanun Uygulamasında Ceza Hukuku Açısından Ortaya Çıkan Sorunlar*, (in: 3167 Sayılı Çek Kanunu Sempozyumu), BATİDER, C: XV, S: 2 (Özel Sayı), Aralık 1989.
- Bayraktar**, Köksal, *Faal Nedamet*, İÜHFM, C: 33, S: 3-4, İstanbul 1968.
- Bıçak**, Vahit, Suç Muhakemesi Hukuku, 1. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2010.
- Centel**, Nur/ **Zafer**, Hamide, Ceza Muhakemesi Hukuku, 7. Bası, Beta Yayınevi, İstanbul 2010.
- Demirbaş**, Timur, Ceza Hukuku Genel Hükümler, 6. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara Kasım 2009.
- Donay**, Süheyl, Gerekeçeli ve Açıklamalı Çek Kanunu, 1. Baskı, Beta Yayınları, İstanbul Nisan 2010.
- Donay**, Süheyl, Son Değişiklikler Açısından Çek, 1. Bası, Beta Yayınları, İstanbul Ocak 1986.
- Eriş**, Gönen, Açıklamalı- İçtihatlı Uygulamalı Çek Hukuku, 3. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara Eylül 2000.
- Erra**, Carlo, *Teşebbüste İhtiyarıyla Vazgeçme*, Çev: Sahir Erman, İÜHFM, C: X, S: 1-2, İstanbul 1944.
- Göle**, Celâl, Çek Hukuku, Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, Ankara 1989.
- Hacıoğlu**, Burhan Caner, *Son Yasal Değişiklikler Açısından Karşılıksız Çek Keşide Etme Suçunun Soruşturma ve Kovuşturma Usulü*, AÜEHFD, C: VII, S: 3-4, Aralık 2003.
- Hakeri**, Hakan, Ceza Hukuku Genel Hükümler, 8. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara Ekim 2009.
- Helvacı**, Mehmet, *Çek Kanunu Tasarısı'nın Genel Olarak Değerlendirilmesi*, BATİDER, (Prof. Dr. Reha Poroy'un Anısına Armağan), C: XXV, S: 4, Aralık 2009.
- Karakehya**, Hakan, Türk Ceza Muhakemesinde Kanun Yolu Olarak İtiraz, AÜSBE, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Eskişehir Temmuz 2002.

Kendigelen, Abuzer, Çek Hukuku, Gözden Geçirilmiş Güncelleştirilmiş 4. Bası, Arıkan Yayınları, İstanbul Ekim 2007.

Kırca, İsmail, *5941 Sayılı Çek Kanunu - Bir Değerlendirme*, in: 5941 Sayılı Çek Kanunu - Konferans (22 Ocak 2010), Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayını, Ankara 2010.

Koca, Mahmut/ **Üzülmez**, İlhan, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 3. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara Ağustos 2010.

Özbek, Veli Özer, Türk Ceza Kanununu Anlamı (Açıklamalı-Gerekçeli-İçtihatlı, Cilt I, Genel Hükümler (Madde 1-75), 4. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara Ocak 2010.

Özgen, Eralp, *3167 Sayılı Yasa'nın Uygulanmasında Ceza Hukuku Açısından Ortaya Çıkan Sorunlar ve Öneriler*, (in: 3167 Sayılı Çek Kanunu Sempozyumu), BATİDER, C: XV, S: 2 (Özel Sayı), Aralık 1989.

Özgenç, İzzet, Çek Kanunu, 1. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara Ocak 2010.

Özgenç, İzzet, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 5. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara Ağustos 2010.

Özgenç, İzzet, Türk Ceza Kanunu Gazi Şerhi (Genel Hükümler), 1. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara Eylül 2005.

Öztaş, Fırat, Kıymetli Evrak Hukuku, 2. Bası, Turhan Kitabevi Yayınları, Ankara Temmuz 1997.

Öztürk, Bahri/ **Erdem**, Mustafa Ruhan, Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku, 10. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara Mayıs 2008.

Poroy, Reha/ **Tekinalp**, Ünal, Kıymetli Evrak Hukuku Esasları - 5941 Sayılı Çek Kanununun Yorumu İle, 19. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2010.

Pulaşlı, Hasan, Çek Hukuku ve İlgili Mevzuat, 1. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara Mart 2010.

Saka, Güngör, *Fikri İçtima, İhtiyarıyla Vazgeçme ve Faal Nedamet*, AD, S: 5, Eylül-Ekim 1988.

Sandal, Asiye Evrim, Karşılıksız Çek Keşide Etme Suçu, AÜSBE, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara 2009.

Soydal, Osman, 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu ve Yeni Çek Kanunu İşığında Karşılıksız Çek Keşide Etme Suçu, Turhan Kitabevi Yayınları, Ankara Ocak 2010.

Sözüer, Adem, Suça Teşebbüs, Kazancı Hukuk Yayınları, İstanbul 1994.

Toroslu, Nevzat, Ceza Hukuku, 7. Baskı, Savaş Yayınları, Ankara Şubat 2005.

Yüce, Turhan Tufan, *Türk Hukuku ile Mukayeseli Olarak İsviçre Ceza Hukukunda Teşebbüs*, AD., S: 5, Mayıs 1957.

Zafer, Hamide, Ceza Hukuku Genel Hükümler TCK m. 1-75, Ders Kitabı, 1. Baskı, Beta Yayınevi, İstanbul Haziran 2010.